

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

**Vybrané problémy integrace cizinců na úrovni
sekundárního vzdělávání**

Jitka Němcová

Plzeň 2012

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra antropologických a historických věd

Studijní program Antropologie

Studijní obor Sociální a kulturní antropologie

Bakalářská práce

**Vybrané problémy integrace cizinců na úrovni
sekundárního vzdělávání**

Jitka Němcová

Vedoucí práce:

Mgr. Lukáš Radostný

Katedra antropologických a historických věd

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2012

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, červen 2012

.....

Poděkování

Děkuji vedoucímu bakalářské práce Mgr. Lukáši Radostnému za trpělivost, cenné rady a systematické vedení po dobu zpracování bakalářské práce.

Obsah

1	ÚVOD	6
2	POUŽITÉ METODY A ZPŮSOBY ZÍSKÁVÁNÍ DAT	8
	2.1 Příprava výzkumu	8
	2.2 Tvorba otázek	8
	2.3 Výběr výzkumného vzorku.....	8
	2.4 Sběr a zpracování dat.....	9
3	MIGRACE.....	9
	3.1 Historie migrace na území ČR, publikace a statistiky.....	12
4	CIZINCI V ČR	15
	4.1 Důvody příchodu cizinců do ČR.....	16
	4.2 Cizinci na středních školách v ČR	18
	4.3 Organizace podporující cizince při integraci cizinci	18
5	PRÁVNÍ PŘEDPISY A LEGISLATIVNÍ RÁMEC	20
	5.1 Vstup cizinců na území české republiky	20
	5.2 Kategorie cizinců	22
	5.3 Úmluva o právech dítěte	24
	5.4 Cizinci v českém školství.....	25

6 PŘÍSTUP PEDAGOGICKÝCH PRACOVNÍKŮ KE STUDENTŮM CIZINCŮM	29
6.1 Příjem studentů	29
6.2 Legislativa	30
6.3 Průběh výuky	31
6.4 Vybavení školy	34
6.5 Ukončení studia	36
6.6 Shrnutí postojů rozhovorů	36
7 PŘÍSTUP ŽÁKŮ CIZINCŮ KE STUDIU	37
7.1 Přijetí ke studiu	37
7.2 Výběr školy	38
7.3 Přijetí ke studiu	38
7.4 Výuka	39
7.5 Spolužáci	40
7.6 Ukončení školy	40
8 ZÁVĚRY ZE ŠETŘENÍ	41
9 ZÁVĚR	44
10 CIZOJAZYČNÉ RESUMÉ (ABSTRACT).....	46
11 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ	48
12 PŘÍLOHY	52

1 ÚVOD

Dosažené vzdělání je vnímáno jako důležitá hodnota, díky němu se můžeme lépe orientovat ve společnosti, v profesním i soukromém životě. Vzdělání poskytuje obecný společenský přehled a formálně přispívá k sociálnímu začleňování. Hlavním předpokladem pro úspěšnou integraci cizince a jeho následného uplatnění na trhu práce je získané vzdělání. Tato práce popisuje vybrané problémy cizinců na úrovni sekundárního vzdělávání v České republice.

Toto téma jsem vybrala zejména proto, že jsem měla možnost při svém ročním pobytu ve Velké Británii v roce 2003 si vyzkoušet změnu prostředí, kulturní šok, vyrovnávání se s ním, a také osobně zažít situaci, kdy jsem nerozuměla anglickému jazyku a podstupovala podobné situace jako cizinec, který do naší země přicestuje. Největším problémem pro mě byla jazykové bariéra a začlenění do společnosti s odlišnou kulturou. Druhý důvod výběru byla skutečnost, že jsem se s imigranty v minulosti setkala v zaměstnání v období let 2005 – 2009 na Krajském úřadě Karlovarského kraje. Moje pracovní náplň byla zaměřena na integraci cizinců do české společnosti. Administrovala jsem projekty, jejichž součástí byly různé druhy aktivit pro cizince. Cílem projektů byla pomoc nové příchozím cizincům na naše území v integraci do společnosti.

Cílem této práce je nastínit problémy, se kterými se setká cizinec v souvislosti se studiem na střední škole v České republice. Snažím se ukázat, jaké bariéry musí cizinci při začleňování do českého školského systému překonávat. Analyzuji postoje středních škol ke vzdělávání cizinců a poukazuji na problémy, se kterými školy přicházejí do kontaktu. Svůj zájem také orientuji na vedoucí pracovníky středních škol, kteří cizince ke studiu přijímají. S tématem vzdělávání cizinců přímo souvisí pojem migrace a z tohoto důvodu se tomuto pojmu v práci také věnuji a snažím se vysvětlit, z jakého důvodu k migraci dochází.

Práci rozděluji na teoretickou a praktickou část. V úvodu teoretické části stanovuji použité metody a způsob pro získávání dat. Dále se

zabývám obecnou problematikou migrace na území České republiky, kde analyzuji hlavní skupiny imigrantů na našem území, popisuji vývoj migrace z hlediska historie a řeším důvody migrace některých skupin do České republiky. Kapitola právní předpisy a legislativní rámec, pojednává o legislativní stránce problematiky vzdělávání cizinců, obsahuje statistická čísla o počtu cizinců, kteří na středních školách v ČR studují. V praktické části zpracovávám data z průzkumu mezi studenty a vedoucími pracovníky středních škol a analyzuji konkrétní případy problémů jak z pozice studenta, tak z pozice školy. V závěru práce se snažím obhájit výsledky projektu, relevantnost získaných dat a prezentovat závěry a doporučení k této problematice.

Téma vzdělávání cizinců na středních školách v České republice není zpracované a neexistuje k němu mnoho materiálů. Nalézt inspiraci v odborné literatuře bylo tedy značně komplikované.

2 POUŽITÉ METODY A ZPŮSOBY ZÍSKÁVÁNÍ DAT

2.1 Příprava výzkumu

Ve fázi přípravy práce jsem se orientovala na přípravu místního šetření s cílem vyhledat dostupné informace ze zdrojů, které mají vazbu na problematiku vzdělávání cizinců, a také na zdroje, které mají přímou vazbu k této problematice jako je samotná migrace. Při přípravě jsem si musela zodpovědět otázky proč? a kde? výzkum uskutečnit. Tyto otázky spolu samozřejmě souvisí. Jako místo průzkumu jsem zvolila střední školy, na kterých je zastoupena cílová skupina. Pro získání relevantních informací jsem průzkum zaměřila na dva různé pohledy na sledovanou problematiku. První pohled je zaměřen na cílovou skupinu, tedy cizince. Druhý pohled je orientován na vedoucí pedagogické pracovníky. Jako základní metodickou pomůcku výzkumu jsem zvolila přímé rozhovory a dotazníkové šetření. Při výběru metod jsem se rozhodla využít standartních kvalitativních metod a vycházela jsem především z knihy, Jak se vyrábí sociologická znalost od Miroslava Dismana, 1993 a knihy Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace od Jana Hendla, 2008.

2.2 Tvorba otázek

Připravila jsem si dva dotazníky s otázkami zaměřenými v prvním případě pro cílovou skupinu studentů a v druhém případě pro vedoucí pracovníky škol. Oba dotazníky jsem vložila do příloh práce. Schéma otázek, bylo pro všechny dotazující stejné. Samotný rozhovor se lišil pouze v otázkách, které vyplynuly při samotném rozhovoru. Při tvorbě otázek jsem vycházela ze zákonných norem a webových portálů, které se problematikou cizinců orientují.

2.3 Výběr výzkumného vzorku

Po analýze dostupných zdrojů v oblasti zřizovatelů škol jsem jako nejvíce vypovídající zdroj vybrala webové stránky Ministerstva školství

mládeže a tělovýchovy, na kterých je k dispozici kompletní databáze škol situovaných na území ČR. Z databáze jsem náhodně vybrala 30 středních škol, které jsem oslovila s žádostí o spolupráci při realizaci výzkumu. Jedinou podmínkou účasti bylo kritérium, zda na dané škole studuje alespoň jeden cizinec, čemuž vyhovělo 5 středních škol, které jsem stanovila jako výzkumný vzorek. Čtyři z vybraných škol se nacházejí na území hlavního města Prahy a jedna na území Karlovarského kraje. Jednalo se o odborné střední školy zaměřené na výuku ekonomických předmětů, slaboproudé elektrotechniky a stavebních oborů.

2.4 Sběr a zpracování dat

Odpovědi na otázky jsem zaznamenala písemně a poté jsem provedla analýzu dat. *„Po sebrání údajů v terénu a po jejich kontrole a přípravě na další zpracování je nutné přistoupit ke skutečné analýze dat a k jejich interpretaci. Výzkum ve společenských vědách má mnoho specifických rysů, uplatňuje se v něm osobní zkušenost, leckdy také intuice badatele. Významné je zvláště dodržování etických zásad – respektování osobnosti zkoumaných osob, důsledné dodržování zásady důvěrnosti získávaných údajů, anonymity respondentů“.*¹ V průběhu výzkumu jsem při rozhovorech s cizinci dbala na dodržování etických zásad, byla jsem trpělivá při rozhovorech s cizinci, kteří neuměli dobře česky. Během komunikace jsem průběžně kontrolními otázkami ověřovala, zda mi žák cizinec rozumí.

3 MIGRACE

Úspěšná integrace žáků cizinců do vzdělávacího systému ČR předpokládá, že budou vytvořeny vhodné podmínky pro uchazeče o středoškolské studium a školy budou dostatečně připraveny na přijetí a výuku studentů cizinců. Cizinci do České republiky přicházejí z mnoha příčin. Může se jednat např. o nepříznivou ekonomickou situaci v zemi

¹ BURIÁNEK, Jiří. *Sociologie: pro střední školy a vyšší odborné školy*. Vyd. 2. Praha: Fortuna, 2001, 29 - 30. Učebnice (Fortuna). ISBN 80-7168-754-5.

původu, nestabilní politickou situaci či ekologickou katastrofu. Příčiny však mohou být i jiného charakteru.

Jedná se o proměnlivý jev a dlouho diskutované téma v mnoha společnostech. Proces začlenění imigranta z minoritní skupiny mezi majoritní skupinu není jednoduchou záležitostí. Cizinci, kteří přicházejí do České republiky z výše uvedených příčin, by měli mít stejný nárok na vzdělání jako občané České republiky.

Migrace zasahuje do každodenního života společnosti. Dle mého názoru jde o skutečnost, která by neměla být v žádném případě opomíjena. Odchod ze země může být dobrovolný, ale i nucený a z časového hlediska lze migraci rozdělit na krátkodobou, dlouhodobou, cirkulární nebo trvalou. V sociologickém slovníku definuje Jan Jandourek migraci jako *„pohyb osob, skupin nebo větších celků obyvatel v geografickém a sociálním prostoru, spojený s přechodnou nebo trvalou změnou místa pobytu.“*² *„Obecně a velmi zjednodušeně (při opomenutí důležitých, byť kvantitativně významně méně důležitých typů migrace) lze na globální úrovni mezinárodní migraci charakterizovat jako tok obyvatelstva z chudého Jihu na bohatý sever.“*³

Od narození se pohybujeme ve své kultuře, naši rodiče a náš sociální systém nám předává naši kulturu (jazyk, hodnoty, normy, sankce, názory, postoje, chování, ale i artefakty). Osoba, která se narodila a vyrostla ve zcela odlišném socio-kulturním prostředí, zažívá při změně kulturního a jazykového prostředí v podobě příjezdu na naše území kulturní šok. *„Člen domácí společnosti prostě nechápe, že kulturní vzorce, které jemu samotnému dávají jistotu útulku, jsou pro cizince bludištěm, ve kterém ztratili orientaci a směr.“*⁴

² JANDOUREK, Jan. *Sociologický slovník*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2007, 285 s. ISBN 978-80-7367-269-0.

³ *Menšiny a migranti v České republice: my a oni v multikulturní společnosti 21. století*. Vyd. I. Praha: Portál, 2001, s. 19. ISBN 8071786489.

⁴ DISMAN, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost: Příručka pro uživatele*. 1.vyd. Praha: Karolinum, 1993, s. 334. ISBN 80-7184-141-2.

„Kulturní šok je souhrn pocitů ze života v cizím prostředí, pocitů z neznámých, nečekaných či nepříjemných, nových reakcí či podnětů, s nimiž se najednou člověk neustále v cizině setkává, někdy říkáme kulturní šok. Šok má u každého různou dobu trvání i míru intenzity, v závislosti na míře daných kulturních rozdílů i individuálních vlastností jedince. Je vyvolán příchodem a delším pobytem v prostředí, které je složeno z naprosto nových podnětů (jiná strava, jiné podnebí, jiné zvyky, jiný jazyk, jiné společenské zřízení), ale i faktem, že cizinec nemůže v komunikaci s ostatními využít to, co získal v procesu socializace ve své domácí kultuře. Jednotlivé kultury se od sebe liší např. i v pojetí spravedlnosti, pravdy a lži, cti a poctivosti, asertivity a sebekritičnosti, lásky a sexu. Kulturní šok vyvolává velkou psychickou i fyzickou zátěž pro organismus. Existují případy, kdy ho migranti nepřekonají a musí se vrátit do rodné země. Někdo se s kulturním šokem vyrovnává snáze, někdo jen s velkými těžkostmi, každý různou dobu, ale všichni, kdo chtějí zůstat, se s ním vyrovnat musí. Postupně si člověk začíná vytvářet mechanismy, pomocí kterých se brání vlivu nové kultury, uchovává svou kulturní identitu, nebo přijímá identitu novou.

Zmíněné procesy jsou silně ovlivněny tím, jak dlouho člověk na území cizí země žije, v jakém je sociálním prostředí, kolik je mu let, v jaké situaci je jeho rodina, jaké jsou vztahy mezi majoritní společností a komunitou migrantů, jaké jsou jeho osobní vztahy s majoritou, jaká je osobnost člověka samotného. Ať už je však člověk jakýkoli a v jakémkoli cizím prostředí, musí v nově navazovaných vztazích překonávat, kromě osobních bariér, také bariéry interkulturních rozdílů. Člověka již nestačí hodnotit jen podle toho, „jestli je melancholik, cholerik, lenoch, pracant“, ale také podle toho, z jaké kultury pochází, jakou tradici s sebou přináší“.⁵

Vypořádání se s problémy spojenými s kulturním šokem je nelehké a trvá dlouhou dobu. Český vzdělávací systém bývá pro cizince velmi

⁵ KOCOUREK, Jiří. Vzdělávání o interkulturním setkávání. In: *Kulturní šok | Inkluzivní škola* [online]. 2010 [cit. 2012-06-18]. Dostupné z: http://www.inkluzivniskola.cz/sites/default/files/uploaded/vzdelavani_o_interkulturnim_setkavani.pdf

nepřehledný a nečitelný. Vzdělávací systémy v zemích původu, na základě kterých cizinci čerpají své představy a způsoby řešení situací, bývají v různé míře odlišné. Strategie, které fungovaly doma, v ČR nefungují a dochází ke ztrátě orientace. České děti se mohou často opřít o zkušenosti rodičů. Děti cizinců tuto výhodu nemají, protože rodiče problematice nerozumí.

3.1 Historie migrace na území ČR, publikace a statistiky

V našem geografickém prostoru byla migrace historicky doloženým a vždy přítomným jevem. Míru a podobu migrace vždy ovlivňovalo politické uspořádání a hospodářská situace země. Nebudu se podrobně věnovat všem migračním skupinám v historii ČR, ale shrnu v této kapitole několik základních příkladů, kdy docházelo k migracím a také emigracím Českých občanů.

Například počátky České emigrace do Spojených států Amerických sahají do období od 16. století do roku 1848. *„Hlavní vlna masového vystěhovalectví do USA začíná po roce 1848. Do zámoří odcházela především politická emigrace. Emigrace do USA v období komunistického režimu čítala přibližně 150 tis osob“.*⁶

V období let 1948 – 1950 do tehdejšího Československa migrovaly ve velkém počtu také Řekové, z důvodu nucené migrace z jejich zemí. Jednalo se o téměř 14 tisíc osob (Jaroslav Otčenášek 2002). Chorvaté, Srbové, Makedonci se na území Československa usadili po roce 1945 (Jaroslav Otčenášek 2002).

Česká republika dlouhá léta patřila mezi země, které byly uzavřeny před světem. V období let 1948 – 1989 byl v české republice totalitní režim. Život občanů postihovala mnohá omezení a také byla omezena některá lidská práva. Jednalo se například o právo na vzdělání, svoboda slova, svoboda politického či náboženského přesvědčení. Sdělovací

⁶ Velvyslanectví České republiky ve Washingtonu. *Češi v USA | Velvyslanectví České republiky ve Washingtonu* [online]. 2012 [cit. 2012-06-14]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/washington/cz/kultura/krajane/cesi_v_usa/index.html

prostředky podléhaly cenzuře. Po pádu komunistického režimu v roce 1989 a otevření hranic, se ČR stala tranzitní zemí pro migranty směřující do ekonomicky vyspělých zemí západní Evropy, ale také útočištěm a cílovou destinací pro cizince především ze zemí, kde probíhaly válečné konflikty. Historická zkušenost se čtyřicetiletou izolací se dodnes promítá do postojů české společnosti k imigrantům a odráží se také ve vzdělávacím systému. Řada škol má problém vyrovnat se se skutečností, že má vzdělávat žáky, kteří nejsou Češi a češtinu se učí až po příjezdu do ČR.

Příchod cizinců na naše území se zvyšoval už od roku 1993. Další faktor, který také přinesl změnu v oblasti migrace, byl vstup České republiky do Evropské unie v roce 2004. Od této doby se počet cizinců na našem území také zvyšoval. V roce 2004 se zde nacházelo 254 tisíc cizinců, v roce 2005, 278 tisíc, v roce 2006, 321 tisíc, v roce 2007 – 392 tisíc a v roce 2008 – 439 tisíc. ČR se zřejmě stala zajímavou destinací či útočištěm pro cizince, a někteří z nich se zde trvale usadili. Od roku 2004 do roku 2008 se počet cizinců na našem území zdvojnásobil.⁷

Česká republika zaznamenala největší přírůstek cizinců na své území právě v období roku 2008. Zřejmě důsledkem ekonomické krize se od roku 2009 přírůstek cizinců omezil, stejně tak tomu bylo v období let 2010 – 2011. V roce 2009 se na území ČR nacházelo 435 tisíc cizinců, v roce 2010, 426 tisíc cizinců v roce 2011, 406 tisíc⁸. Z uvedených čísel je jasné, že počet cizinců v ČR v současné době zaznamenal oproti minulým rokům pokles.

Migrace je celosvětový fenomén, kterým se v dnešní době v České republice zabývá řada badatelů, kteří se věnují otázce nových migračních trendů (nejčastěji ze zahraničí do ČR), jako jsou např.:

⁷ Český statistický úřad | ČSÚ: Počet cizinců | ČSÚ [online]. 2010 [cit. 2012-06-15]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/kapitola/ciz_pocet_cizincu

⁸ Český statistický úřad | ČSÚ: Počet cizinců | ČSÚ [online]. 2010 [cit. 2012-06-15]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/kapitola/ciz_pocet_cizincu

- PhDr. Zděnek Uherek, CSc., PhDr. Stanislav Brouček z Etnologického ústavu Akademie věd České republiky.
- Mgr. Olga Nešporová, Ph.D. z Výzkumného ústavu práce a sociálních věcí.
- doc. RNDr. Dušan Drbohlav, CSc. z přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy.

Uvedený výčet odborníků není v žádném případě úplný. Na toto téma bylo vydáno mnoho publikací, mezi které patří například:

- Jednou z publikací zabývajících se analýzou migrací je např. publikace „Metodika sledování a hodnocení integrace cizinců z třetích zemí v České republice“. Tuto publikaci vydal v roce 2010 Výzkumný ústav práce a sociálních věcí. Jejím cílem bylo zpracovat metodiku hodnocení monitorovacích nástrojů integrace cizinců z třetích zemí na českém území a především poskytnout státním orgánům návod k hodnocení a úpravu integrační politiky na území České republiky. Studie také obsahuje výsledky empirického šetření s představiteli nevládní a neziskových organizací, které se s problematikou integrace zabývají.
- „Migrace a (i)migranti v Česku: kdo jsem, odkud přicházíme, kam jdeme?“, Dušan Drbohlav, 2011. Autor se v této knize soustřeďuje na problematiku postavení migrantů v českém sociálním systému a migračních trendů ve střední Evropě (Česko, Polsko, Maďarsko).
- Migrace pracovní migrace v ČR, Milada Horáková a Ivana Macounová, 2001. *„Bulletin Výzkumného ústavu práce a sociálních věcí obsahuje aktuální data a dostupné časové řady o průběhu základních forem mezinárodních pracovních migrací v ČR (cizinci s povolením k zaměstnání v ČR, občané SR registrovaní ÚP a cizinci s živnostenským oprávněním v ČR od roku 1993 po současnost).“*⁹

⁹ Migrace online - E-knihovna - Mezinárodní pracovní migrace v ČR (bulletin VUPSV). *Migrace online - o migraci ve střední a východní Evropě* [online]. 2006 [cit. 2012-06-27]. Dostupné z: <http://www.migraceonline.cz/e-knihovna/?x=1955112>

- Transnacionální migrace – proměny identit a vědění o nich, Leoš Šatava, 1989 apod. „*Vyšla první přehledová studie v českém jazyce mapující transnacionalismus, který je v současné antropologii pohybu a migrace jedním z nejdiskutovanějších vědeckých okruhů. Autorem knihy je Csaba Szaló.*“¹⁰

Existují i výzkumy, které řeší migraci Čechů v historické i současné perspektivě mezi které patří zejména tyto badatelé a díla:

Rozsáhlou migrační vlnou v historii se zabývá autorský kolektiv (Lenka Jakoubková Budilová, Marek Jakoubek, Gabriela Fatková, Lukáš Hanus, Michal Pavlásek). V roce 2011 vydali publikaci s názvem „*Balkán a migrace: na křižovatce antropologických perspektiv*“ Autoři se věnují období 18. a 19. století, kdy došlo k rozsáhlé emigraci z českých zemí do sousedního Bulharska, dnes Rumunského Banátu. Analyzují důvody migrační historie tzv. „bulharských Čechů“, kdy došlo k „1. *Odchodu z českých zemí do Banátu (založení Svaté Heleny)*, 2. *Odchodu z Banátu do Bulharska (založení Vojvodova)*, 3. *Odchodu z Vojvodova do Argentiny*, 4. *Odchodu z Vojvodova do Belinců*“.¹¹

Historii Vojvodovských Čechů se dlouhodobě věnuje zejména Marek Jakoubek, který spolu se svou manželkou Lenkou Jakoubkovou Budilovou vede od roku 2010 do konce roku 2012 komplexní výzkum společenství (ex)vojvodovských Čechů a proměn jeho identity.

4 CIZINCI V ČR

Česká republika eviduje přibližně 424 tisíc cizinců¹². Z celkového počtu obyvatel 10 504 203 se jedná o 4% (ČSU 2012). Cizinci do České republiky přicházejí i se svými dětmi v různých věkových kategoriích.

¹⁰ Migrace online - E-knihovna - Recenze knihy Transnacionální migrace: Proměny identit, hranic a vědění o nich. *Migrace online - o migraci ve střední a východní Evropě* [online]. 2008 [cit. 2012-06-27]. Dostupné z: <http://www.migraceonline.cz/e-knihovna/?x=2089604>

¹¹ JAKOUBKOVÁ BUDILOVÁ, Lenka. *Balkán a migrace: na křižovatce antropologických perspektiv*. 1. vyd. Praha: AntropoWeb, 2011, 149 s. AntropoEdice (AntropoWeb), sv. 1. ISBN 9788090509818-.

¹² Český statistický úřad | ČSÚ. *Počet cizinců* | ČSÚ [online]. 2010 [cit. 2012-06-25]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/kapitola/ciz_pocet_cizincu

Vzdělání je důležitým faktorem integrace, tudíž se jedná o téma, kterému je třeba se věnovat. Děti migrantů by měli mít možnost získat v naší zemi vzdělání, které jim umožní další uplatnění ve společnosti.

4.1 Důvody příchodu cizinců do ČR

Předpokladem pro úspěšné porozumění problematice je mít představu o skladbě cizinců na území ČR. Z uvedeného důvodu se zabývám hlavními skupinami migrantů v ČR. Nejpočetnější skupinu cizinců tvoří Ukrajinci, Slováci, Vietnamci, Poláci a Rusové (ČSU 2012). Předmětem této kapitoly je popis hlavních důvodů migrace výše uvedených národů a jejich dalšího života v České republice. Jedná se pouze o stručný výběr z některých zdrojů, který je svým způsobem zjednodušující. Realita je mnohem komplexnější, čehož jsem si samozřejmě vědoma.

Výzkum Dušana Drbohlava ukazuje, že převážná většina Ukrajinců na naše území přichází v důsledku vysoké nezaměstnanosti či nepravidelným vyplácením mezd. *Ukrajinci se u nás uplatňují v odvětvích, jako je stavebnictví, potravinářský průmysl či lesnictví. Podle analýzy pouze necelá třetina jich v České republice pracuje v tomtéž odvětví ekonomiky jako doma na Ukrajině.*¹³

Ze Slovenské republiky, která sousedí s Českou republikou od roku 1993, kdy byly tyto republiky odděleny, Slovenští občané přichází zejména z důvodů vysoké nezaměstnanosti v některých oblastech Slovenska. *„Tabulku profesí, které v Česku nejčastěji vykonávají Slováci, vedou řemeslníci, kvalifikovaní výrobci a opraváři. Za nimi následují nekvalifikovaní pracovníci, obsluha strojů a zařízení. Uplatnění v České republice hledají rovněž technici, zdravotníci a pedagogičtí zaměstnanci“.*¹⁴

¹³ *Menšiny a migranti v České republice: my a oni v multikulturní společnosti 21. století.* Vyd. I. Praha: Portál, 2001, 86 - 87. ISBN 8071786489.

¹⁴ IDNES.cz – zprávy, kterým můžete věřit: Slováků v Česku pracuje přes sto tisíc. Mají tu vyšší platy - iDNES.cz. *IDNES.cz – zprávy, kterým můžete věřit* [online]. 2011 [cit. 2012-06-16].

Vietnamista a sociolog Jiří Kocourek se dlouhodobě zabývá vietnamskou komunitou. V jedné z kapitol knihy „Menšiny a migranti v České republice“ popisuje, z jakých důvodů k nám přichází komunita Vietnamců. V současné době přicházejí především z důvodů obchodní činností v podmínkách našeho tržního hospodářství.¹⁵

„Klíč k podstatě současného mezinárodního pohybu mnoha Rusů je třeba hledat v podmínkách života v Rusku samém.“ V Rusku je vysoká nezaměstnanost, snižující se kvalita života, rostoucí chudoba, snižující se koupěschopnost, nedostupnost lékařské péče, zhoršující se zdravotní stav populace, zhoršující se dostupnost a kvalita vzdělání, ztráta dalších sociálních jistot, rozpad společenských vztahů a permanentní hrozba ekologických, technologických nebo jiných sociálních katastrof (Drbohlav a kol., 1999).

Mezi nejčastěji shora uvedené důvody příchodu cizinců na naše území je potřeba najít zaměstnání a získat pravidelný přísun finančních prostředků. Někteří zde nalézají dobré uplatnění a tím si postupně vytváří zázemí. Vytvořené zázemí je pak dobrým důvodem pro při příchod zbytku celé rodiny.

Děti cizinců jsou v různých věkových kategoriích a ti, na které se vztahuje povinná školní docházka, proto nastupují na základní školy. Povinnost školní docházky stanovuje § 36 zákona č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon).

Studenti cizinci, kteří už mají ukončenou základní školní docházku a chtějí ve vzdělání pokračovat, hledají takovou střední školu, která by jim poskytla možnost dále se vzdělávat.

4.2 Cizinci na středních školách v ČR

V naší republice ve školním roce 2010/2011 studovalo na středních školách celkem 8458 cizinců. V porovnání s číslem 524 431 českých studentů je zastoupení cizinců v celé české republice mezi českými studenty 1,6 procent.¹⁶ Nejedná se o zanedbatelné číslo, z tohoto důvodu považují za nezbytné se touto problematikou zabývat. Adaptace cizinců na nové podmínky systému vzdělávání vyžaduje překonat mnoho problémů a jedná se o dlouhodobý proces, který musí studenti absolvovat, pokud chtějí získat vzdělání.

4.3 Organizace podporující cizince při integraci cizinci

Školy mají velmi často pocit, že musí všechno řešit sami, ale přitom existuje poměrně dost organizací, které v rámci poskytovaných služeb mohou být školám v procesu integrace žáků cizinců nápomocny. V České republice přispívá k podpoře cizinců při jejich integraci a vzdělávání do společnosti několik organizací. Přítomnost těchto organizací má zásadní přínos pro míru úspěšnosti integrace cizinců. Toto tvrzení je podloženo výsledky výzkumu a potvrdilo se při rozhovorech s vedoucími pracovníky škol v průběhu místního šetření. Uvedené organizace mi navíc daly příležitost pochopit tuto problematiku hlouběji. Z uvedených důvodů považují za nezbytné zmínit se o činnosti těchto organizací.

Právě v období let 2004 - 2008, kdy na území České republiky imigrovalo nejvíce cizinců (ČSU 2012), zaznamenala Česká republika vzestup činnosti různých typů organizací zabývajících se imigranty. Organizace cizincům poskytují různé druhy podpor. Některé organizace nabízejí komplexní poradenství (právní, sociální, psychologické, aj.) Další se zaměřují pouze na některou oblast.

Lze říci, že v rámci sociální integrace hrají tyto organizace významnou roli. Organizace poskytují cizincům podporu v oblasti

¹⁶ Vzdělávání | ČSÚ. Český statistický úřad | ČSÚ [online]. 2011, 2012 [cit. 2012-05-13]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/kapitola/ciz_vzdelavani

integrace, v oblasti vzdělávání aj. V rámci vzdělávání realizují výuky českého jazyka pro cizince zdarma s finanční podporou státních institucí, zejména prostřednictvím projektů. Domnívám se, že zaměstnanci, kteří jsou zaměstnáni v neziskových organizacích a pracují s cizinci, považují tuto práci za smysluplnou. Finanční prostředky získávají zejména z dotací, členských příspěvků aj. Tyto prostředky nejčastěji čerpají ze zdrojů evropských fondů – integrační fond., Ministerstva školství mládeže a tělovýchovy, Ministerstva práce a sociálních věcí, Ministerstva vnitra ČR aj.

Jednou z nejvýznamnějších organizací je společnost META, sdružení pro příležitost mladých migrantů. Zabývá se výlučně vzděláváním a začleňováním cizinců a podporou pedagogických pracovníků. Organizace META kromě svých webových stránek <http://www.meta-os.cz>, provozuje také informační portál zaměřený na začleňování žáků-cizinců do českého vzdělávacího systému na adrese <http://www.inkluzivniskola.cz>. Tento portál vznikl za finanční podpory Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR, Evropského fondu pro integraci státních příslušníků třetích zemí a Ministerstva vnitra ČR poskytuje návody a informace pro cizince i pedagogické pracovníky.

Organizace Centrum pro integraci cizinců <http://www.cicpraha.org> realizuje mimo jiné kurzy českého jazyka pro cizince. Napomáhá v procesu integrace, vzdělávacích i dalších aktivit.

Multikulturní centrum Praha <http://www.mkc.cz> je občanské sdružení, zabývající se otázkami spojenými se soužitím lidí z různých kultur v České republice a v jiných částech světa. Tato organizace provozuje specializovaný web a fórum <http://www.migraceonline.cz> pro kritickou diskuzi o migraci v ČR a v zemích střední a východní Evropy a mapuje výzkum, vývoj legislativy, migrační a azylové politiky a činnost vládních i nevládních organizací.

Organizace Člověk v tísni <http://www.clovekvtisni.cz> zajišťuje podporu lidských práv, programy sociální integrace, vzdělávací

a informační programy. Sdružení pro integraci a migraci <http://www.migrace.com> je lidskoprávní nezisková organizace hájící práva cizinců v České republice. Centrum pro studium migrace <http://migration.cz> se věnuje výzkumné a publikační činnosti v oblasti migrace. SOZE je nevládní nezisková organizace <http://www.soze.cz>, která pomáhá uprchlíkům a dalším kategoriím cizinců, přicházejících do České republiky.

Organizace SIMI poskytuje právní, sociální a psychosociální poradenství cizincům, kteří žijí na území ČR. Jedná se o nástupnickou organizaci Porady pro uprchlíky a poskytují poradenství již od roku 1992. Dle informací, které jsou uvedeny na webových stránkách, poskytli své služby přes 40 tisícům osob. Dále mohu zmínit pražskou poradnu pro integraci osob PPI, která nabízí sociální a právní poradenství, zvýhodněné kurzy českého jazyka a bezplatný přístup k internetu a malou knihovnu nebo společnost Tady a Teď, která má své sídlo v Plzni a od roku 2004 realizuje podpůrné vzdělávací aktivity a aktivizační programy pro děti vyrůstající v sociálně vyloučených lokalitách a vzdělávání zajišťují také přímo v terénu.

5 PRÁVNÍ PŘEDPISY A LEGISLATIVNÍ RÁMEC

Pro pochopení podstaty situace žáků cizinců v ČR je důležité vědět jaké zákony a normy proces vzdělávání žáků cizinců upravují. Z uvedeného důvodu se v této kapitole touto problematikou zabývám. Také se věnuji předpisům, které se vzděláváním cizinců úzce souvisí.

5.1 Vstup cizinců na území české republiky

Přítomnost cizinců v České republice upravují dva zákony. „*Dne 21. prosince 2010 Parlament ČR schválil novelu zákona o pobytu cizinců na území České republiky (zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších*

předpisů)“.¹⁷ Cizincem se podle tohoto zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, rozumí fyzická osoba, která není státním občanem České republiky, včetně občana Evropské unie. *„Podmínky pro vstup a pobyt cizinců na území České republiky se liší v závislosti na tom, zda se jedná o občana Evropské unie, rodinného příslušníka občana Evropské unie, občana třetí země s vízovou povinností či občana třetí země bez vízové povinnosti.“*¹⁸

Druhý zákon, který upravuje pobyt cizinců na území ČR, je zákon č. 325/1999 Sb., o azylu . Tento zákon *„upravuje oblast mezinárodní ochrany, tj. zejména vymezuje základní pojmy - projev úmyslu žádat o mezinárodní ochranu, žádost o udělení mezinárodní ochrany, žadatel o udělení mezinárodní ochrany, azylant, osoba požívající doplňkové ochrany, pojem pronásledování - dále pak vymezuje formy mezinárodní ochrany (azyl a doplňkovou ochranu), její druhy (azyl dle § 12, 13 a 14, doplňkovou ochranu dle § 14a a § 14b) a podmínky jejího získání a důvody pro odnětí či zánik uvedených forem mezinárodní ochrany Dále upravuje přijímací podmínky pro žadatele o udělení mezinárodní ochrany a pobytové podmínky azylantů a osob s udělenou doplňkovou ochranou, tj. zejména jejich práva a povinnosti spojené s pobytem na území ČR, správním řízením jako takovým, jejich postavením v rámci sociálního či zdravotního systému, úpravou pobytu v azylových zařízeních, možnost finančních příspěvků, atd., dále tento zákon obsahuje rovněž úpravu a právní základ pro vydávání dokladů žadatelům o udělení mezinárodní ochrany, azylantům a osobám požívajícím doplňkové ochrany a definuje*

¹⁷ Změny v oblasti vstupu a pobytu cizinců na území ČR od roku 2011 - Ministerstvo vnitra České republiky. *Úvodní strana - Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. 2011, 6.1.2011 [cit. 2012-05-13]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/zmeny-v-oblasti-vstupu-a-pobytu-cizincu-na-uzemi-cr-od-roku-2011.aspx?q=Y2hudW09Mg%3d%3d>

¹⁸ Vstup a pobyt cizinců na území České republiky - Životní situace - Portál veřejné správy. *Cizinec - Portál veřejné správy* [online]. 2012 [cit. 2012-05-27]. Dostupné z: <http://portal.gov.cz/portal/cizinec/situace/10032/10033/9205.html#obsah>

státní integrační program, kompetence orgánů státu působících v oblasti mezinárodní ochrany a azylová zařízení“.¹⁹

„V rámci zákona o azylu existuje ještě jeden typ pobytu a tím je tzv. institut doplňkové ochrany. Týká se lidí, kteří nespĺňují podmínky pro udělení azylu, ale v důsledku dočasně nepříznivé situace je není možné vrátit do země původu. Tento status dává takovým cizincům pobytové oprávnění na území ČR maximálně na rok (s možností prodloužení) a v současné době mají nárok na bezplatné kursy ČJ pro azylanty. Tím ovšem jakákoliv podpora státu končí. To je ovšem problém, neboť tito lidé se zpravidla nacházejí ve špatné sociální a/nebo zdravotní situaci. Pokud zde pobývají déle než 365 dnů, mohou pobírat dávky státní sociální podpory, avšak nic jiného. Dávky SSP ovšem nemohou pokrývat ani nejzákladnější životní potřeby. Podobně omezený je jejich přístup i ke zdravotní péči atd.“²⁰

5.2 Kategorie cizinců

Členění cizinců do kategorií představuje ve vztahu k problematice vzdělávání důležitou roli. Například v oblasti výuky jazyků jsou pro děti občanů Evropské Unie zřizovány třídy jazykové přípravy. Cizince, kteří se vyskytují na českém území, členíme z hlediska zákonných norem následovně:

„Občané Evropské Unie, Norska, Švýcarska a Lichtenštejnska a jejich rodinní příslušníci.

Občanem EU je každý, kdo je občanem členského státu Evropské Unie. Členských států je v současné době 27. Členové států EU zde pobývají, na základě práva pohybu osob vyplývajícího ze Smlouvy o založení Evropských společenství a z cizineckého zákona, kdy svou totožnost prokazují na základě cestovního dokladu (např. cestovní,

¹⁹ Obecný přehled předmětu úpravy zákona o azylu - Ministerstvo vnitra České republiky. *Úvodní strana - Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. 3.1.2008. 2008 [cit. 2012-06-25]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/obecny-prehled-predmetu-upravy-zakona-o-azyly.aspx>

²⁰ Cizinci v ČR >> Antropoweb. MGR. GÜNTNER, Vladislav. *Antropoweb* [online]. 2012 [cit. 2012-06-28]. Dostupné z: <http://antropologie.zcu.cz/cizinci-v-cr>

diplomatický, služební a úřední pas) nebo průkazem totožnosti. V případě, že občan EU hodlá pobývat na území ČR déle než 3, měsíce nemusí žádat o zvláštní pobytové povolení (tj. povolení k přechodnému nebo trvalému pobytu). Pokud cizince nepožádá, prokazuje se dokladem o povolení k pobytu státního příslušníka členského státu Evropských společenství.

Rodinné příslušníky občanů EU vymezuje § 15a zákona o pobytu cizinců 326/1999 Sb. Může jím být:

- manžel
- rodič, jde-li o občana Evropské unie mladšího 21 let, kterého vyživuje a se kterým žije ve společné domácnosti
- dítě mladší 21 let nebo takové dítě manžela občana Evropské unie
- nezaopatřený přímý příbuzný ve vzestupné nebo sestupné linii nebo takový příbuzný manžela občana Evropské unie.

Nezaopatřenou osobu je cizinec, který živen občanem EU nebo jeho manželem, a to cizinec do 26 let, který studuje a cizinec, který nemůže studovat ani pracovat, protože měl úraz nebo je dlouhodobě nemocný

- cizinec, který je občanem Evropské unie vyživovaný
- cizinec, který se o sebe z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu nedokáže sám postarat bez osobní péče občana Evropské unie

Rodinní příslušníci prokazují totožnost na základě povolení k pobytu v České republice.

Cizinci ze třetích zemí - Cizinci ze třetích zemí jsou osoby, které nemají občanství ČR ani občanství EU (tedy nejsou občany žádného státu EU) ani občanství žádného ze států Evropského hospodářského prostoru (Lichtenštejnsko, Norsko, Island a Švýcarsko). Nutno upozornit, že ne všichni cizinci, kteří nemají státní občanství členského státu EU, jsou skutečně řazeni do skupiny cizinců ze třetích zemí. Mnoho cizinců,

kteří mají občanství třetích zemí, např. Ukrajiny, USA či Turecka, jsou totiž rodinnými příslušníky občanů EU a cizinecké právo je tak řadí k občanům EU.²¹ Školy mohou na výuku češtiny čerpat finanční prostředky z rozvojových programů MŠMT. „Žádají konkrétní školy, které mají žáky ze třetích zemí. Lze žádat na integrační jazykové kurzy, výukové pomůcky, vzdělávání pedagogů a snížení počtu dětí ve třídě. Program je vyhlašován v prvním čtvrtletí kalendářního roku.“²²

5.3 Úmluva o právech dítěte

Dalším podstatným dokumentem, který má výhradní souvislost se vzděláváním cizinců je Úmluva o právech dítěte (Sdělení FMZV č. 104/1991 Sb.), která byla schválena Valným shromážděním OSN v listopadu 1989. Česká a slovenská federativní republika se k ní přihlásila v únoru 1991. Po rozpadu federace přijala úmluvu i Česká republika.

Podpisem Úmluvy se stát zavazuje, že bude respektovat a zabezpečovat práva stanovená Úmluvou, a to každému dítěti, bez jakékoliv diskriminace. Podle této Úmluvy je dítětem každá lidská bytost do 18 let, pokud není v dané zemi stanoven věk dospělosti jinak. Ustanovení Úmluvy mají vyšší právní moc, než domácí zákony. Podpisem Úmluvy se stát zavázal, že bude tuto Úmluvu nejen dodržovat, ale i informovat děti a veřejnost.

Práva dítěte, která jsou daná Úmluvou:

- Pro účely úmluvy se dítětem rozumí každá lidská bytost mladší osmnáct let, pokud podle právních řádů, jež se na dítě vztahují, není zletilosti dosaženo dříve.

²¹ *Základní kategorie cizinců v ČR | Inkluzivní škola. Úvodní stránka | Inkluzivní škola.* [online]. 2012 [cit. 2012-06-25]. Dostupné z: <http://www.inkluzivniskola.cz/kdo-jsou-nove-prichozí/zakladni-kategorie-cizincu-v-cr>

²² *Financování kurzů češtiny | Inkluzivní škola. Úvodní stránka | Inkluzivní škola* [online]. 2012 [cit. 2012-06-28]. Dostupné z: <http://www.inkluzivniskola.cz/organizace-integrace-cizincu/financovani-kurzu-cestiny>

- Všechny děti bez ohledu na rasu, barvu pleti, pohlaví, jazyk, náboženství, politické nebo jiné smýšlení, národnost, etnický nebo sociální původ, majetek, tělesnou nebo duševní nezpůsobilost, rod nebo jiné postavení mají právo požívat práv uvedených v této úmluvě.
- Všechny činnosti týkající se dětí musí být v jejich nejlepším zájmu.
- Stát má povinnost učinit všechna potřebná opatření k provádění práv uznaných touto úmluvou.
- Státy se zavazují respektovat práva a odpovědnost rodičů, které směřují k zajištění orientace dítěte v souladu s místním obyčejem a v souladu s jeho rozvíjejícími se schopnostmi.
- Každé dítě má dle úmluvy právo na vzdělání, včetně bezplatného a povinného základního vzdělání. Kázeň ve škole musí být zajišťována způsobem slučitelným s lidskou důstojností dítěte.

5.4 Cizinci v českém školství

Vzdělávání cizinců a jejich zařazení ke studiu upravuje školský zákon č. 561/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Tento zákon je právním předpisem vydaným Ministerstvem školství mládeže a tělovýchovy České republiky a stanovuje možnost cizincům, kteří pobývají na území české republiky poskytnout vzdělávání za stejných podmínek jako občanům české republiky. Stejnými podmínkami se rozumí zejména umožnit cizincům stejný přístup ke vzdělání, v případě, že jde o bezplatnost či podmínky úplaty za toto vzdělání, stejné podmínky pro přijetí, průběh a ukončování vzdělávání aj.

Vzdělávání cizinců vymezuje § 20 školského zákona č. 561/2004 Sb. Školský zákon se vztahuje i na střední školy a upravuje také vyšší odborné školy.

(1) Občané Evropské unie a jejich rodinní příslušníci mají přístup ke vzdělávání a školským službám podle tohoto zákona za stejných podmínek.

(2) Osoby, které nejsou uvedeny v odstavci 1, mají za stejných podmínek jako občané Evropské unie přístup:

a) k základnímu vzdělávání, včetně vzdělávání při výkonu ústavní výchovy a ochranné výchovy, pokud pobývají na území České republiky,

b) ke školnímu stravování a k zájmovému vzdělávání poskytovanému ve školském zařízení pro zájmové vzdělávání v pravidelné denní docházce, pokud jsou žáky základní školy, odpovídajícího ročníku střední školy nebo odpovídajícího ročníku konzervatoře,

c) ke střednímu vzdělávání a vyššímu odbornému vzdělávání, včetně vzdělávání při výkonu ústavní výchovy a ochranné výchovy, pokud pobývají oprávněně na území České republiky,

d) k předškolnímu vzdělávání, základnímu uměleckému vzdělávání, jazykovému vzdělávání a ke školským službám podle tohoto zákona, pokud mají právo pobytu na území České republiky 13) na dobu delší než 90 dnů 13a), popřípadě pokud jsou osobami oprávněnými pobývat na území České republiky za účelem výzkumu 13b), azylanty, osobami požívajícími doplňkové ochrany 13c), žadateli o udělení mezinárodní ochrany 13d) nebo osobami požívajícími dočasné ochrany 13e).

(3) Osoby uvedené v odstavci 2 písm. c) a d) se stávají dětmi, žáky nebo studenty příslušné školy nebo školského zařízení za podmínek stanovených tímto zákonem, pokud řediteli školy nebo školského zařízení prokáží nejpozději při zahájení vzdělávání nebo poskytování školských služeb oprávněnost svého pobytu na území České republiky. Oprávněnost pobytu na území České republiky se prokazuje dokladem podle zvláštního právního předpisu 13f).

(4) Osobám, které nejsou státními občany České republiky a získaly předchozí vzdělání v zahraniční škole, se při přijímacím řízení ke vzdělávání ve středních a vyšších odborných školách promíjí na žádost

přijímací zkouška z českého jazyka, pokud je součástí přijímací zkoušky. Znalost českého jazyka, která je nezbytná pro vzdělávání v daném oboru vzdělání, škola u těchto osob ověří rozhovorem.

(5) Pro žáky, kteří jsou dětmi osoby se státní příslušností jiného členského státu Evropské unie, a kteří na území České republiky, kde taková osoba vykonává nebo vykonávala pracovní činnost v pracovněprávním vztahu nebo samostatně výdělečnou činnost, nebo na území České republiky studuje, anebo získala právo pobytu na území České republiky z jiného důvodu 13) dlouhodobě pobývají a kteří plní povinnou školní docházku podle tohoto zákona, zajistí krajský úřad příslušný podle místa pobytu žáka ve spolupráci se zřizovatelem školy

a) bezplatnou přípravu k jejich začlenění do základního vzdělávání, zahrnující výuku českého jazyka přizpůsobenou potřebám těchto žáků,

b) podle možností ve spolupráci se zeměmi původu žáka podporu výuky mateřského jazyka a kultury země jeho původu, která bude koordinována s běžnou výukou v základní škole.

(6) Krajský úřad vykonává činnosti uvedené v odstavci 5 písm. a) i pro ostatní cizince.

(7) Krajský úřad zajistí přípravu pedagogických pracovníků, kteří budou uskutečňovat vzdělávání podle odstavce 5.

(8) Ministerstvo stanoví prováděcím právním předpisem formu, obsah a organizaci bezplatné přípravy podle odstavce 5 písm. a).²³

Před vstupem ke studiu na střední školu musí cizinec předložit nostrifikaci uznaného vzdělání. „V českém právním řádu je uznávání vzdělání upraveno pro základní, střední a vyšší odborné vzdělání v § 108 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) a v jeho prováděcí

²³ Česko. Zákon č. 561 ze dne 24. září 2004 o předškolním, základním středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). In: Sbíрка zákonů České republiky. 2004, částka 190, s. 10268.

vyhlášce č. 12/2005 Sb., Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky o podmínkách uznání rovnocennosti a nostrifikace vysvědčení vydaných zahraničními školami.²⁴ O nostrifikaci základoškolských a středoškolských dokladů o dosaženém vzdělání v zásadě rozhodují krajské úřady.

Školský zákon stanovuje dva možné postupy nostrifikace. „V případě, že existuje mezinárodní smlouva o vzájemném uznávání rovnocennosti dokladů o vzdělání, vydává se osvědčení. V případě, kdy mezinárodní smlouva o vzájemném uznávání rovnocennosti dokladů neexistuje, je vydáváno rozhodnutí. Může nastat situace, kdy krajský úřad v rámci řízení o nostrifikaci zjistí, že obsah a rozsah vzdělání v zahraniční škole se v porovnání s obdobným rámcovým vzdělávacím programem v České republice podstatně odlišuje, pak je žádost zamítnuta. V případě, že se obsah a rozsah vzdělání v zahraniční škole odlišuje zčásti nebo ze zahraničního vysvědčení není patrný obsah a rozsah vyučovacích předmětů, nařídí krajský úřad nostrifikační zkoušku (podmínky její organizace upravuje výše uvedená vyhláška MŠMT). Pokud žadatel nevykoná nostrifikační zkoušku úspěšně, pak krajský úřad žádost o nostrifikaci také zamítne“.²⁵

Právo ke vzdělání cizinců dále vychází z Listiny základních práv a svobod. Cizinec musí žít na území české republiky oprávněně dle příslušných zákonných předpisů. Jejich pobyt musí být delší než 90 dnů, „případně pokud jsou osobami oprávněnými pobývat na území České republiky za účelem výzkumu, pokud jsou azylanty, osobami požívajícími doplňkové ochrany, žadateli o udělení mezinárodní ochrany nebo osobami požívajícími dočasné ochrany.“²⁶

²⁴ Uznávání vzdělání, MŠMT ČR. MŠMT ČR [online]. 2011 [cit. 2012-06-27]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/mezinarodni-vztahy/uznavani-vzdelani>

²⁵ MŠMT ČR: Uznávání vzdělání, MŠMT ČR. MŠMT ČR [online]. Praha, 15.7.2011 [cit. 2012-06-18]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/mezinarodni-vztahy/uznavani-vzdelani>

²⁶ Vzdělávání - Metodika, legislativa | ČSÚ. Český statistický úřad | ČSÚ [online]. 2012 [cit. 2012-05-13]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/o/ciz_vzdelavani-metodika,_legislativa

„Důraz je kladen na rovnost vzdělávacích příležitostí pro všechny a odstranění překážek, které by tomu bránily, respektování vzdělávacích potřeb jednotlivců při vzdělávání, kvalitu vzdělávacího procesu a na možnost vzdělávat se a obnovovat, popř. získávat nové poznatky po celou dobu života, a to v prostředí vzájemné úcty, respektu ke všem osobám, které se účastní vzdělávání, prosazování principů názorové snášenlivosti, solidarity a vytváření mechanismů a opatření proti projevům diskriminace a netolerance ve všech jejich projevech.“²⁷

6 PŘÍSTUP PEDAGOGICKÝCH PRACOVNÍKŮ KE STUDENTŮM CIZINCŮM

Následující oddíly vycházejí z dat, které jsem získala během šetření. Postup získávání dat v rámci šetření je popsán v kapitole Použití metody a získávání dat v úvodní části této práce. Schůzky se zástupci školského managementu jsem domluvila elektronickou poštou a telefonicky. Rozhovory s pracovníky probíhaly dle dané struktury otázek, ale často se rozhovor k dané problematice více rozvinul. Spolupráce s pedagogy byla zajímavá a velice přínosná.

6.1 Příjem studentů

Na základě rozhovoru jsem došla k závěru, že zájemci o studium jsou na střední školu přijímáni podle dvou kritérií. Častou praxí je, že na škole, kde přijímají studenty bez přijímacích zkoušek, se často u cizinců provádí ústní pohovor. Na školách, kde jsou přijímací zkoušky vyžadovány, cizinci dělají test z matematiky, ale nedělají test z češtiny, který je nahrazen pohovorem a obodován. Mnohdy se stává, že cizinec, který neumí dobře česky, není ke studiu přijat. *„Jazyk je pro cizince problémem. Ale jazyk je také metaforou cizincova úsilí proniknout do nové kultury. Učení se cizímu jazyku je proces velice odlišný od zvládnání našeho mateřského jazyka. Musíme se učit „podivnou gramatiku“ a „podivný slovník“, zatím co ten náš je „tak jednoduchý““. Není to*

²⁷ Zásady vzdělávání | Inkluzivní škola. Úvodní stránka | Inkluzivní škola. [online]. 2012 [cit. 2012-05-27]. Dostupné z: <http://www.inkluzivniskola.cz/migrace/zasady-vzdelavani>

*snadné, ale je to možné. Gramatika a slovník jsou přenosné*²⁸. Důvodem je fakt, že škola není dostatečně připravená a neví, jakým způsobem by se studentem měla pracovat. Rozhodující pravomoc o všech přijatých má ředitel školy. *„Pokud má cizinec zájem o studium, vyzkoušíme ho ze znalostí českého jazyka“.*

Úroveň znalosti žáka, které získal ve své rodné zemi, v některých případech neodpovídá požadavkům školy. Pro úspěšné navázání studia je mnohdy zapotřebí znalosti se doučit a student je zařazen do prvního ročníku. Jeho věk tedy neodpovídá ostatním studentům a může si připadat sociálně vyloučen. *„Zařadili jsme studenta do třídy, podle jazykových schopností. Student je o 3 roky starší, nežli jeho spolužáci. Myslím, že se student na začátku necítil v kolektivu dobře a trvalo delší dobu, než ho kolektiv přijal“.*

„Cizince jsme ke studiu přijali, ale po několika měsících odešel a to se nám stalo již několikrát.“ Domnívám se, že by to mohlo být právě z důvodu, že cizinec nezvládá studium. V druhém případě by se mohlo jednat o situaci, že celá rodina ze země odchází.

6.2 Legislativa

Ke zjištění, že vedení středních škol se dobře neorientuje v legislativě týkající se problematiky cizinců, jsem došla v první fázi rozhovoru, kdy jsem se na tuto otázku zeptala. Pracovníci neznají možnosti, kde lze tyto informace hledat a kde lze čerpat např. zdroje k financování jazykové přípravy.

„Občas do školy přijde nějaká metodika, která je pro nás velkým přínosem. Jednou z takových, kterou jsme nedávno obdrželi, byla publikace „Jak hodnotit žáky cizince“, a vydala ji společnost META o. s. - Sdružení pro příležitosti mladých migrantů“. Některé neziskové

²⁸ DISMAN, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost: Příručka pro uživatele*. 1.vyd. Praha: Karolinum, 1993, s. 329. ISBN 80-7184-141-2.

organizace pomáhají učitelům v jejich pedagogické činnosti, kdy poskytují školám návody a rady, jak postupovat.

6.3 Průběh výuky

Vyučující se často cítí pod tlakem, který je na ně vyvíjen. Ve třídě mají mnoho žáků a musí s nimi probrat veliké množství učiva. Nevědí jak se věnovat studentovi, který neumí dobře česky. *„Pokud se budu věnovat výhradně jednomu zahraničnímu studentovi, kterého mám ve třídě a který neumí mluvit dobře česky, nemohu předmětnou látku studia zvládnout v daném časovém intervalu.“*

Učitelé se často setkávají s obavami, jak mohou vyučovat dítě, které dobře neovládá český jazyk. Mnohdy zastávají názor, že by bylo lepší, kdyby dítě imigranta navštěvovalo speciální školu, kde mu bude věnován dostatečný časový prostor ke vzdělávání. *“Dle mého názoru by bylo daleko efektivnější, kdyby zahraniční student, který má problémy s českým jazykem navštěvoval speciální školu, kde se mu budou moci plně věnovat. U nás ve škole nemáme takovou možnost“.*

Pedagogové občas řeší kázeň ve třídě. *„Když se věnuji zahraničnímu studentovi, musím pak často řešit kázeň ve třídě, protože ostatní vyrušují“.* Otázkou však může být, zda pedagog zvládá pracovat s více skupinami v rámci jedné třídy. *„Pedagogická práce s diverzitou neboli odlišností či spíše rozmanitostí, je vlastně každá pedagogická práce. Třídní kolektiv není nikdy homogenní, vždy se v něm najdou různí žáci s odlišnými předpoklady, schopnostmi i dovednostmi. Navíc je každý žák individualita, která má za sebou rozličné zkušenosti, rodinné zázemí a biografické nastavení, což jsou všechno faktory ovlivňující samotný přístup k učení a zároveň i fungování uvnitř kolektivu. Proto je schopnost vyrovnat se s diverzitou ve třídě základním předpokladem profesionálního*

přístupu k výuce i k práci s třídním kolektivem pro každého dobrého učitele“.²⁹

Spolupráce s rodinnými příslušníky cizinců není ideální „Ve většině případů rodiče neumí vůbec mluvit česky, proto jim nemohu vysvětlit, s jakými problémy se jejich dítě vyrovnává a co mu dělá největší problémy při studiu. Pokud se do školy přijdou zeptat na prospěch svého dítěte, přicházejí v doprovodu další osoby, která mluví česky často také velmi málo“. V tomto případě by mohl pomoci překladatel, který by byl financovaný z jiných zdrojů, než z rozpočtu rodiny. „Největším problémem jsou pro nás třídní schůzky. Rodič se většinou vůbec nedostaví nebo jen velmi málo rozumí“.

Většina pedagogů neví, jak s žákem pracovat. Jejich vysokoškolské vzdělání je specializované na výuku různých typů předmětů. „Vystudovala jsem obor matematika a chemie. Pokud student neumí česky, složitě se mu látka vysvětluje“.

Někteří žáci se neprojevují, nespolupracují, jsou uzavření a staví se mimo kolektiv. „Máme ve škole studenta, který špatně mluví česky. Jeho čeština se sice zlepšuje, ale je do sebe uzavřený a staví se mimo kolektiv. Od jeho nástupu se jeho pozice ve třídě zlepšila, ale bude to ještě vyžadovat nějaký čas“.

Nutno také podotknout, že ani při vysokoškolském studiu není český učitel připravován na situace související s integrací cizinců. „Výuka na vysoké škole mi neposkytla vzdělání týkající se problematiky integrace. Nevím, jak postupovat ve výuce s tímto studentem, musím improvizovat“.

Za výuku jsou odpovědni všichni pedagogové, kteří studenta vyučují. Často se bohužel stává, že spolu vyučující nespolupracují. „Na pravidelné konzultace s ostatními pedagogy nezbývá při takovém

²⁹ Pedagogická práce s diverzitou | Inkluzivní škola. Úvodní stránka | Inkluzivní škola [online]. 2012 [cit. 2012-06-24]. Dostupné z: <http://www.inkluzivniskola.cz/pedagogicka-prace-s-diverzitou/pedagogicka-prace-s-diverzitou>

pracovní vytíženosti dostatek času. Během porady musíme konzultovat i jiná témata, nemůžeme se primárně věnovat jen cizincům “. Týmová spolupráce je pro začlenění cizince a jeho výsledky nezbytná. Je potřebné, aby si vyučující pedagogové uvědomili, že vzájemná spolupráce je pro studenta důležitá a pomůže mu lépe překonat bariéry, kterým je vystaven.

Postup ve výuce zahraničního studenta je shodný s ostatními spolužáky. Někteří pedagogové nedělají žádné rozdíly, což se projevuje v jejich studijních výsledcích *„Nemáme bohužel ve vyučování dostatek času se studentovi věnovat“*.

Někteří pedagogové mají pocit, že zahraniční student, kterého mají ve třídě je vyčleněn z kolektivu. *„Často bývají tišší, málo se projevují a straní se kolektivu“*. Jen velmi zřídka se účastní volnočasových aktivit pořádaných školou. *„Málokdy je vídám na volnočasových aktivitách“*.

Také podpora mateřského jazyka dětí imigrantů je důležitým aspektem k jejich úspěšnosti ve škole. Při podpoře dětí imigrantů je nutné zaměřit se na jejich schopnosti, ale také na nedostatky, které je třeba postupně kompenzovat. *„Výsledky některých zahraničních studií nasvědčují tomu, že učitelé ve třídě s přítomností žáka jiného mateřského jazyka mohou tyto žáky vnímat z hlediska náročnosti práce, individuálního prospěchu a jeho přínosu pro třídu dvěma zásadními způsoby: jako přínosné, nebo jako zatěžující (Muhič 2004). V případě, že se současně jedná o žáka znevýhodněného sociokulturního prostředí se slabou rodinou podporou ve vývoji většinového jazyka, jsou učitelé častěji přesvědčeni, že se jedná o problematického žáka. Pokud jde o žáka s vysokou motivací pro učení a s dostatečnou podporou v rodině, jsou připraveni vnímat jeho jazykové potíže jako přechodné a přizpůsobovat tomu i vlastní přístup k jeho učení a hodnocení. Uvedené postoje učitelů mohou být silně ovlivněny kulturními stereotypy a minulými zkušenostmi učitele s žáky určité etnické či kulturní minority. Nejen celkový kulturní záběr pedagoga a jeho kulturní zakotvenost, ale hlavně jeho vlastní*

jazyková kultura bude mít rozhodující vliv na skutečnost, jak bude připraven vnímat odlišný jazykový stav žáka pro vyučovací proces. Jeho jazyková výbava a praxe mu umožní lépe porozumět mechanismům jazykového transferu tak, že jeho schopnost zaujmout odpovídající postoj k případným jazykovým potížím žáka bude podstatně vyšší. Učitel žáka odlišného mateřského jazyka by se měl informovat u jeho rodičů o rodinné jazykové praxi a být schopen dávat tyto informace do souvislostí s jazykovými projevy žáka ve výuce.

Pedagog by se měl orientovat na základní poznatky o jazykové praxi žáka mimo školu (Kocourek 2006). Narodil se v zemi původu svých rodičů (rodiče) nebo v České republice? V jakém věku přišel poprvé do kontaktu s českým jazykem? Má starší sourozence, kteří hovoří česky? Má rodiče (jednoho či oba) kteří hovoří česky? Hlídala ho celodenně česká osoba? Chodil v ČR do předškolního zařízení?“. ³⁰

6.4 Vybavení školy

Aktivní pomoc psychologa, který by byl neustále k dispozici studentům, ale i pedagogům by velmi pomohla. Student se může v začátku studia cítit vyčleněný z kolektivu, což může ovlivňovat jeho psychickou rovnováhu. Rozhovory psychologa s ostatními žáky může ovlivnit jejich chování ke studentovi cizinci. Psycholog také může poradit pedagogům, jak k cizincům přistupovat. *“Potřebovali bychom mít ve škole přítomného psychologa. Pokud by byl přítomen zde, mohl by být kdykoli po ruce. V případě potřeby můžeme požádat o pomoc psychologa, ale ten je časově vytížený, protože spolupracuje s více školskými zařízeními“.*

Školy nemají zpracovány individuální vzdělávací plány pro cizince. Dle § 18 školského zákona č. 561/2004 Sb. může ředitel školy na základě doporučení školského poradenského zařízení povolit možnost vytvoření individuálního vzdělávacího plánu. *„Ve škole máme občas zahraničního studenta, nejedná se o stabilní záležitost. V případě, že budeme*

³⁰ HÁJKOVÁ, Vanda a Iva STRNADOVÁ. *Inkluzivní vzdělávání: [teorie a praxe]*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2010, 48 - 49. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-3070-7.

v budoucnu mít více žáků, budeme o tom uvažovat.“ Z dalších rozhovorů vyplynulo, že někteří pedagogové o přípravě individuálního vzdělávacího plánu ani neuvažují a často řeší tuto problematiku intuitivně. Domnívám se, že stanovení cílů a metod může značně pomoci realizovat výuku efektivně pro všechny zúčastněné. „Žáci se speciálními vzdělávacími potřebami se ve školách hlavního proudu vzdělávají podle individuálního vzdělávacího plánu (IVP). IVP by rozhodně neměl být pouze formálním dokumentem, který se po vypracování založí do šuplíku, ale naopak materiálem, se kterým se pracuje v průběhu celého školního roku, je aktualizován a doplňován na základě praktických zkušeností a je přínosem pro všechny zúčastněné.

Sestavení IVP je týmová práce. Podílí se na ní třídní učitel nebo u starších dětí i učitelé jednotlivých předmětů, odpovědný pracovník ze školského poradenského zařízení, asistent učitele (působí-li ve třídě), rodiče dítěte a další přízvaní odborníci – podle individuálních potřeb dítěte. Za zpracování odpovídá ředitel školy. IVP obsahuje jak cíle vzdělávání v jednotlivých výukových předmětech, tak strategii postupu při začleňování žáka do kolektivu či specifické cíle vyplývající z jeho osobnosti, případně typu postižení. VP se zpravidla sestavuje pro každé následující pololetí, tj. dvakrát za školní rok, může však být doplňován a upravován v průběhu celého školního roku podle potřeby. Sledování dodržování postupů a vyhodnocování opatření stanovených v individuálním vzdělávacím plánu provádí školské poradenské zařízení, které zároveň poskytuje žákovi, škole i zákonnému zástupci žáka poradenskou podporu“.³¹

Ve školách není přítomen právní zástupce, který by mohl v případě potřeby studentů řešit právní poradenství. Pedagogové tento požadavek zmínili při rozhovorech. „Uvítali bychom mít k dispozici právníka, na kterého by se studenti mohly v případě potřeby obrátit se žádostí o právní

³¹ Individuální vzdělávací plán - Inkluze.cz. *Inkluze.cz* [online]. 2010 [cit. 2012-06-24]. Dostupné z: <http://www.inkluzecz.cz/clanek-13/individualni-vzdelavaci-plan>

radu. V minulosti se několikrát stalo, že se nás studenti na právníka dotazovali“.

6.5 Ukončení studia

Ani hodnocení žáka na konci školního roku není jednoduchou záležitostí pro pedagogy. Pedagogům by pomohly příručky a metodiky, jak hodnotit žáka cizince. *„Často si kladu otázku, Jak nejlépe hodnotit studenta na konci školního roku“.* Domnívám se, že pedagogický sbor by měl v hodnocení studenta přihlídnout ke skutečnosti, že čeština není jeho rodným jazykem. V důsledku chybného hodnocení by mohl být student demotivován a neměl by motivaci k dalšímu vzdělávání. Ke zdárnému ukončení studia musí cizinec složit maturitní zkoušku, jejíž úspěšné absolvování může být velmi složité. Cizinci dělají zkoušku z českého jazyka na stejné úrovni jako Češi. Při přípravě maturitních zkoušek nikdo nebere ohledy a studenti nemají žádné zvýhodnění. Jejich zkušební testy, závěrečné práce a slohové práce hodnotí pedagogové, kteří neznají jejich situaci, délku pobytu v zemi, jazykové znalosti apod. Často se bohužel stává, že i velmi nadaní studenti při maturitní zkoušce neuspějí.

6.6 Shrnutí postojů rozhovorů

Z provedených šetření vyplývá, že školy velmi často nevěnují dostatek pozornosti vzdělávání žáků cizinců a nemají pro cizince připraveny vhodné podmínky ke studiu. Žádná z dotázaných škol se detailně nezabývá tím, v jaké složité situaci je cizinec, který do České republiky imigruje a chce zde studovat.

Individuální vzdělávací plán by mohl být vhodným nástrojem pro integraci žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. V případě, že škola přijímá žáky cizince za studenty, měla by mít individuální plány připravené a posupovat podle nich. Stanovení cílů, milníků a jejich následná kontrola by pomohla při vzdělávání. Výhodou vytvoření

vzdělávacích plánů je skutečnost, že pomohou k uvědomění si situace a potřeb žáků s odlišným jazykem.

7 PŘÍSTUP ŽÁKŮ CIZINCŮ KE STUDIU

Vedení školy doporučilo vybrané studenty z řad cizinců, se kterými jsem provedla rozhovor v délce cca 30 minut. Před zahájením rozhovoru jsem respondentům sdělila důvod dotazování. Otázky jsem se snažila klást srozumitelně, jasně a dotazovala jsem se dle připravené struktury. Potom následoval doplňující rozhovor. Výhodou osobních kontaktů byla možnost zjistit úroveň znalosti českého jazyka. Všechny 5 respondentů lépe rozumělo, nežli mluvílo. Úroveň znalostí se lišila. Čím déle pobýval respondent v naší zemi, tím lépe samozřejmě hovořil.

Nejpočetněji zastoupenou cílovou skupinou byly Vietnamci. Jednalo se o tři chlapce vietnamského původu, jednoho čínského občana a jednu Ukrajinu. Žádný z dotazovaných neměl v České republice trvalý pobyt.

7.1 Přijetí ke studiu

Předpokladem pro přijetí žáka cizince ke studiu je ukončené základní vzdělání v jeho zemi, které je dle našich právních předpisů tj. dle školského zákona č. 561/2004 Sb. § 108 nostrifikováno krajskými úřady (odbornými školství). Nostrifikaci popisují v kapitole 5.4 Cizinci v českém školství. *“K tomu, abych byl přijatý, jsem musel předložit vysvědčení za základní školy z Vietnamu”.*

Integrace cizince do České střední školy není jednoduchou záležitostí vzhledem ke znalosti českého jazyka. *„Neumím dobře češtinu, ale zlepšuju se“.* Cizinec mnohdy nehovoří vůbec, pouze v některých případech má základy a to pouze v případě, že před vstupem do školy nějakou dobu na území české republiky žil a navštěvoval kurzy českého jazyka. *“Učil jsem se češtinu hlavně na internetu, v televizi, ale také jsem četl jednoduché knihy”.* U převážné většiny dotazovaných bylo zřejmé, že

lépe česky rozumí, než hovoří. *“Lépe rozumím, než mluvím“*. Všichni dotazovaní měli stejný problém.

Jako největší bariéru vnímají uchazeči z řad cizinců složení přijímacího testu z českého jazyka. *„Zkoušel jsem si testy na internetu“*. Složení přijímacích zkoušek českého jazyka často předchází dlouhodobá příprava zahrnující přípravné kurzy. V některých případech bývají tyto kurzy nedostupné a také placené. Již v první fázi je pro zájemce o studium obtížné, z důvodu jazykové bariéry, dohledat potřebné informace týkající se přípravných kurzů českého jazyka. *„Pomohl mi kamarád, který mě doporučil na internetu testy z českého jazyka. Moji rodiče česky neumí“*.

7.2 Výběr školy

Možným problémem pro cizince může být výběr školy. *„Nevěděl jsem, kam bych měl jít studovat, ale pomohl mi kamarád. To on mi doporučil tuto školu“*. Příkladem jsou např. webové stránky Ministerstva školství mládeže a tělovýchovy České Republiky, které jako alternativní cizojazyčnou verzi poskytují angličtinu, ale informace v této jazykové verzi jsou značně omezené a některé informace neobsahují. Katalog škol je dostupný pouze v českém jazyce. Zájemci o studium jsou tak odkázáni na informace poskytované organizacemi a sdruženími, které se problematikou vzdělávání cizinců zabývají nebo na informace ze své komunity, kde však hrozí určité zkreslení. Někteří cizinci už mají jasnou představu jaké odvětví nebo jaký obor by chtěli studovat, ale může se stát, že nenaleznou v daném oboru školu, která je přijme ke studiu. Tímto jsou značně omezeni ve výběru školy a v konečném důsledku mohou studovat obor, který není dle jejich představ.

7.3 Přijetí ke studiu

Po složení přijímacích testů a přijetí ke studiu čeká studenty další složitá etapa spočívající v začlenění mezi ostatní studenty. Častým problémem je odlišná kultura a náboženství země, ze které cizinec

pochází. Pokud se jedná o Evropana, není rozdíl tak výrazný, ale v případě např. asijských národností už jsou rozdíly veliké. Studentů – cizinců není v jedné třídě více, proto se žák z počátku cítí osaměle a trvá dlouho, než se ve třídě asimiluje. Při neúspěšné integraci student může ze školy po nějakém čase odejít. *„Když jsem na tuto školu nastoupil ke studiu, necítil jsem se tady dobře. Teď už je to lepší, ale ze začátku se se mnou ostatní spolužáci nekamarádili.“*

Výhodu při integraci do českého školství mají cizinci nižší věkové skupiny, kteří nastupují např. do primárního vzdělávání – základních škol. Ve srovnání se středními školami je proces integrace značně jednodušší, protože na český jazyk se klade větší důraz a je ve školách více vyučován. Předpokládám, že i na základní škole cizinci podstupují řadu bariér, zejména bariéru jazykovou, ale dle provedených rozhovorů se studenty se domnívám, že na středních školách je český jazyk větší problém. Myslím si, že cizince nelze do určité úrovně vyučovat český jazyk podle stejných principů jako Čechy a myslím, že si tuto realitu většina pedagogů českého jazyka neuvědomuje.

7.4 Výuka

Doučování češtiny doma je značným problémem. V případě, že žádný z rodinných příslušníků neumí česky, není doučování češtiny v rámci rodiny ideálním řešením. *„Mojí rodiče neumí vůbec česky“* Alternativou je navštěvování doučovacích kurzů českého jazyka, kde mohou být opět omezením finanční prostředky. Na straně subjektů organizujících doučování českého jazyka pro cizince je velkou překážkou organizační zajištění složení skupin z hlediska věku a úrovně znalosti českého jazyka. Dotazovaní sdělili, že nejlepší způsob pro výuku českého jazyka je počítač. *„Naučil jsem se češtinu hlavně na počítači“* Nejvíce informací lze získat ve virtuálním světě na internetu. Orientace, vyhledávání zdrojů a informací pomáhá k sociálním dovednostem. V případě, že si neví rady s českým překladem, použijí internetový překladač. *„Překládám si často na internetu“*. Dva ze studentů ve svém

volném čase využívají k výuce českého jazyka studentku, která je chodí doučovat. *„Mám paní, která mě chodí pravidelně doučovat češtinu. Ta paní studuje český jazyk na vysoké škole. Doučuje mě gramatiku a mluvíme spolu“.*

Samotná výuka nerozlišuje jazykové rozdíly a nevyužívá se dostatečně potenciál, který žák cizinec má. Výrazným zlepšením by bylo stanovení individuálních plánů ke studiu. *„Učitelé se mnou postupují stejně jako s ostatními spolužáky. Nemám žádné výhody při výuce“.*

7.5 Spolužáci

Začlenění do kolektivu spolužáků je v některých případech obtížné z důvodu věkového rozdílu. Spolužáci jsou obvykle mladší než student cizinec. *„Je mi 21 let a mým spolužákům je 17 nebo 18. Byl jsem zařazen do nižší třídy, protože moje čeština nebyla srovnatelná se stejně starými spolužáky. Kamarádi řeší věci, které já jsem řešil před 4 lety“.* Po vstupu do školy cizinci z důvodu jazykové bariéry se spolužáky téměř nekomunikovali. Kontakt se spolužáky navazují až po určité době, kdy se zdokonalí v českém jazyce. *„Trvalo mi dlouho, než jsem se skamarádil, ale teď už mám i české kamarády. Trávím s klukama více času venku i mimo školu. Chodíme do kina, hraje hry apod.“.*

7.6 Ukončení školy

Složení závěrečné maturitní zkoušky může být v některých případech pro studenta cizince složitou záležitostí. *„Naučil jsem se česky mluvit, ale mám problémy s gramatikou“* Český jazyk ve čtvrtém ročníku ovládají lépe než při vstupu do školy, ale stále neovládají český jazyk podobně jako čeští spolužáci, kteří se v české republice narodili. Složení maturitní zkoušky je pro studenta cizince problematické. Úroveň maturitní zkoušky je pro všechny studenty stejná. Stejně tak zkoušející přistupují ke zkoušení studenta stejně jako k českým studentům. Při opravách písemných prací pedagogové neberou ohledy na skutečnosti, že se jedná o studenta cizince. Přístup pedagogů k hodnocení studenta cizince, by

měl být individuální. Pedagogové nemají možnost zhodnotit dosažený pokrok např. z důvodu anonymního hodnocení testů. Důvody, které rodinu přivedli do ČR, mohou být různého charakteru a žádný z vyučujících neví, čím vším musel student projít. Správné ohodnocení je předpokladem pro další existenci studenta. Může se jednat o nadané děti, jejichž vědomosti mohou dosahovat znalostí studia na vysoké škole. Bariéra jazyka však může způsobit značné komplikace. *“Z maturity mám obavy. Moje čeština stále není na takové úrovni, abych jednoduše maturitu zvládl“.*

8 ZÁVĚRY ZE ŠETŘENÍ

V průběhu zpracování jsem identifikovala základní problematické oblasti, a v rámci této kapitoly navrhuji mechanismy, které by mohly potenciálně přispět ke změně situace a odstranění či zmírnění problematických situací, které školy řeší.

Jednou z problematických oblastí je komunikace v českém jazyce. Bylo by vhodné motivovat cizince, kteří nehovoří vůbec českým jazykem ke studiu českého jazyka prostřednictvím různých projektových aktivit, které by byly pro cizince zábavou. Tím by mohli také získat motivaci k učení. Projekty pořádané ve spolupráci dalších cizinců, kteří už hovoří lépe či dobře česky, jsou na území republiky déle a jejich integrace je v pokročilejší fázi. Prezentace úspěšné integrace již integrovaných cizinců do naší společnosti, může být přínosem pro nově příchozí cizince. Realizovat společné aktivity s českými studenty, protože jsou to právě oni, kteří mohou poskytnout cenné informace.

Jako důležité vnímám nutnost zajímat se o potřeby cizinců. Přistupovat ke každému ze studentů individuálně. Snažit se pochopit prostředí, ve kterém se cizinec pohybuje, ve kterém je vychováván. Motivovat rodiče, aby své dítě náležitě podporovali a pomáhali mu při studiu.

Chybí přehledná a pravidelně aktualizovaná databáze nově přijatých studentů a právě odmaturovaných studentů středních škol, která by poskytla aktuální informace o přesném stavu cizinců na středních školách. Tato databáze by se mohla využívat např. k integračním aktivitám pro studenty. Česká republika by dále měla podrobný přehled o žijících cizincích na našem území.

Dalším možným nástrojem je realizace veřejných vzdělávacích kurzů, zakládání knihoven pro cizince a otevírání učeben s počítači, kde by mohli cizinci získat užitečné informace. Mohou to být například informace týkající se vzdělávání, ale také bydlení a sociální podpory.

Přínosem by mohlo být, aby výuka českého jazyka byla v legislativě nastavena tak, aby respektovala principy výuky českého jazyka jako výuku cizího jazyka.

Problémovou oblastí je nedostatečná informovanost vedení škol. Pomohla by aktivní podpora ze strany Ministerstva školství mládeže a tělovýchovy, či jiných státních orgánů a organizací. Pravidelné vzdělávání v oblasti začleňování žáků ke studiu, vzdělávání pedagogických pracovníků, příprava budoucích pedagogů na pedagogických fakultách aj. by také mohlo být přínosem pro budoucnost cizinců, kteří studují na našich středních školách.

Pro nově příchozí cizince do ČR by mohla být přínosem pomoc, poskytovaná prostřednictvím zaměstnanců organizací, kteří by je vyhledávali na místech, kde se soustřeďují (komunity, cizinecká policie, úřady práce). Pracovníci, by tak mohli poskytnout informace, rady, materiály k případnému studiu.

Přínosem pro Českou republiku by také mohla být spolupráce s jinými zeměmi, které mají v rámci legislativy systém vzdělávání středoškolských cizinců dobře nastaven a plně funkční. Připravit mezinárodní projekt financovaný například ze státního rozpočtu ČR, Evropskou Unií apod., jehož hlavním cílem by bylo navázat spolupráci,

zjistit rozdíly v jiných státech a ty nejvhodnější systémy následně aplikovat v ČR. Prostřednictvím stáže v zahraničí zjistit realitu a následně formou workshopů tuto problematiku prezentovat kompetentním zástupcům státní správy a samosprávy. Jedním z výstupů projektů by byla publikace se závěry a doporučeními, ze kterých by bylo možné vycházet.

9 ZÁVĚR

Při realizaci tohoto projektu jsem si v praxi ověřila znalosti získané během studia. V rámci zpracování této práce jsem si vyzkoušela metody kvalitativního terénního výzkumu v praxi.

Jednotlivé kapitoly jsem se snažila strukturovat tak, aby na sebe logicky navazovaly. V teoretické části jsem se zaměřila na studium legislativy týkající se vzdělávání cizinců a snažila jsem se také vyzdvihnout nejdůležitější předpisy, se kterými se cizinci při vstupu na území České republiky setkávají. V praktické části jsem zjišťovala přístup pracovníků ke studentům cizincům a následně přístup žáků ke studiu.

Přestože jsem měla na začátku práce pochybnosti, zda bude možné stanovit závěry z vybraného počtu respondentů, jsem přesvědčena, že vybraný vzorek dostatečně vyjadřuje problémy učitelů při práci s touto skupinou žáků, čemuž také napovídá skutečnost, že všechny odpovědi na zásadní otázky měly stejné závěry.

Cíle, které jsem si stanovila, se podařilo uspokojivě naplnit. Provedené místní šetření, rozhovory s vedoucími pracovníky, rozhovory s cizinci na školách poskytují výsledky, ze kterých je možné stanovit závěry. Podle výsledků místního šetření není český školský systém po personální (pedagogické) ani po metodické stránce dobře připraven k přijetí cizince ke studiu na střední školu a jeho následné studium.

Situace na středních školách v oblasti vzdělávání cizinců není optimální. Začlenění cizinců mezi české žáky není jednoduchý proces. Česká legislativa a především její implementace nepracuje adekvátně se vzdělávacími potřebami cizinců. Vzhledem k tomu, že se schopnosti a dovednosti žáků odlišují, vidím jako potřebné, aby byly na školách připraveny individuální vzdělávací plány. Závažnost situace si učitelé a řídicí pracovníci sice uvědomují a jsou ochotni s cizinci pracovat, avšak pokud jim bude poskytnuta náležitá podpora ze strany Ministerstva školství mládeže a tělovýchovy ČR apod.

Školy, na kterých bylo prováděno místní šetření, nemají zřízenou pozici koordinátora, asistenta pedagoga, dobrovolníka a nemají žádného pracovníka, který by se cizincům primárně ve škole věnoval. Pokud cizinec potřebuje ve škole pomoc, tak se obrací na pedagogy, kteří většinou nemají zkušenosti a neví, jak s cizincem pracovat. Práci s cizinci chápou, jako nad rámec svých pracovních povinností a bez dostatečné finanční motivace se této činnosti mnohdy vyhýbají. Vytvořením jedné z výše uvedených pracovních pozic vidím jako zásadní přínos pro rychlejší integraci a začlenění cizince ke studiu. Vyučující by se mohl věnovat celé třídě a nemusel by přizpůsobovat výuku tak, aby cizinec látku pochopil. Asistent by byl nápomocný a srozumitelně by vysvětlil cizinci učivo během vyučování. V odpoledních hodinách student může využívat sdružení, dobrovolníky, apod.

Pro přistěhovalce, kterého k migraci přiměly jakékoliv důvody, je integrace v začátku spojena s obtížemi, k jejichž překonání je potřeba určitá doba. Cizinec musí vynaložit velké úsilí a najít motivaci k integraci tak, aby mohl v ČR zůstat a usadit se. K tomu, aby se dobře a rychle integroval, potřebuje vzdělání a pochopit českou mentalitu. Vzdělání mu zajistí porozumění určitým kulturním a sociálním praktikám, také mu napomůže utvářet sociální vazby a naučí se získávat informace.

Práce na tomto tématu byla pro mě cennou zkušeností. Při rozhovorech s cizinci jsem si vyzkoušela, v jaké pozici jsou pedagogové, když musí překonávat jazykovou bariéru. V některých případech nebyla komunikace jednoduchá. Shromáždila jsem množství odpovědí a rozšířila jsem si dosavadní znalosti. Věřím, že zjištěné informace budou pro mou další praxi přínosem.

10 CIZOJAZYČNÉ RESUMÉ (ABSTRACT)

In this project I have verified in practice the knowledge acquired during the studies. I have tried the methods of qualitative field research in practice when preparing this piece of work.

The chapters are logically structured and linked. In the theoretical part I focused on the study of legislation regarding the education of foreigners. I tried to highlight the most important regulations, which are the foreigners facing when entering the Czech Republic. In the practical part of this work I tried to find out the staff's attitude towards the foreign students and subsequently pupils' attitude.

Although I had doubts at the beginning of the work, whether it will be possible to determine the conclusions from a selected number of respondents, I am convinced that the selected sample corresponds to the actual state, which also suggests that all the answers to fundamental questions have the same conclusions.

Set targets were successfully fulfilled. Carried out local surveys, interviews with managers, interviews with foreigners in schools provide results from which conclusions can be determined. According to the results of local investigation the Czech school system in personnel (pedagogical) even methodical side is not well prepared to take foreigners to study at high schools and subsequent studies.

The situation of the education for foreigners is not optimal. Integration of the foreign students among Czech students is not a simple process. Czech legislation and in particular its implementation does not work with the educational needs of foreigners. Given the pupil's capabilities and skills differ; I see it as necessary that the schools should prepare individual education plans. The teachers and managers are recognizing the severity of the situation and are willing to work with foreigners, if they will receive appropriate support from the Ministry of Education, Youth and Sports, etc. Another benefit for the education of

foreigners would be if the teachers were financially rewarded for their work.

The schools where the local investigations were made did not establish the position of a coordinator, an assistant teacher or a volunteer and do not have any employee who would be primarily focused on foreigners at the school. If a foreign student needs help and turns to teachers, who usually do not have the experience and do not know how to work with them. Work with these students they see as an extra work and moreover without a sufficient financial remuneration try to avoid it. Creating some positions as above will lead to a faster integration for foreign pupils. The teachers would not have to adapt the curriculum to foreigners to be comprehensive. An assistant would be helpful and should clearly explain the subject matter to foreigners during the lessons. In the afternoon the student could attend association, volunteers etc.

For immigrants, who were led to the migration of any reasons, is the integration associated with difficulties. Sufficient time is definitely required to overcome these difficulties. Foreigners have to accomplish a series of efforts and find the motivation to integrate, remain and settle down in the Czech Republic. In order to integrate quickly and well, they need to understand the Czech education and morality. The education provides an understanding to certain cultural and social practice, and might help to create social bounds and gain further information.

To work on this topic was a valuable experience for me. During conversations with foreigners I tried out, in what position are the teachers when they have to overcome the language barrier. In some cases the communication was not easy. I gathered a large number of responses and I have expanded the existing knowledge. I believe that I will benefit from the gained information and use it in practice.

11 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ

Použitá literatura:

JANDOUREK, Jan. Sociologický slovník. Vyd. 2. Praha: Portál, 2007, ISBN 978-80-7367-269-0.

Menšiny a migranti v České republice: my a oni v multikulturní společnosti 21. století. Vyd. I. Praha: Portál, 2001, ISBN 8071786489.

JAKOUBKOVÁ BUDILOVÁ, Lenka. Balkán a migrace: na křižovatce antropologických perspektiv. 1. vyd. Praha: AntropoWeb, 2011, AntropoEdice (AntropoWeb), sv. 1. ISBN 9788090509818-.

DISMAN, Miroslav. Jak se vyrábí sociologická znalost: Příručka pro uživatele. 1.vyd. Praha: Karolinum, 1993, ISBN 80-7184-141-2.

BURIÁNEK, Jiří. *Sociologie: pro střední školy a vyšší odborné školy*. Vyd. 2. Praha: Fortuna, 2001, 29 - 30. Učebnice (Fortuna). ISBN 80-7168-754-5.

SOUKUP, Václav. *Přehled antropologických teorií kultury*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2004, s. 17. Studium (Portál). ISBN 80-7178-929-1.

HÁJKOVÁ, Vanda a Iva STRNADOVÁ. *Inkluzivní vzdělávání: [teorie a praxe]*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2010, 48 - 49. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-3070-7.

Seznam právních norem:

Česko. Zákon č. 325 ze dne 11. listopadu 1999 o azylu a o změně zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů, (zákon o azylu). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1999, částka 106, s. 7385-7405.

Česko. Zákon č. 326 ze dne 30. listopadu 1999 o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1999, částka 106, s. 7406-7446.

Česko. Zákon č. 221 ze dne 26. června 2003 o dočasné ochraně cizinců. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2003, částka 79, s. 4087-4103.

Československo. Sdělení č. 104 ze dne 20. listopadu 1989 o Úmluvě o právech dítěte. In: *Sbírka zákonů České a Slovenské Federativní republiky*. 1991, částka 22, s. 502-512.

Česko. Zákon č. 561 ze dne 24. září 2004 o předškolním, základním středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2004, částka 190, s. 10262-10324.

Internetové zdroje:

Zásady vzdělávání | Inkluzivní škola. <http://www.inkluzivniskola.cz/> [online]. 2012 [cit. 2012-05-27]. Dostupné z: <http://www.inkluzivniskola.cz/migrace/zasady-vzdelavani>

Vzdělávání - Metodika, legislativa | ČSÚ. Český statistický úřad | ČSÚ [online]. 2012 [cit. 2012-05-13]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/o/ciz_vzdelavani-metodika,_legislativa

Migrace online - E-knihovna - Mezinárodní pracovní migrace v ČR (bulletin VUPSV). Migrace online - o migraci ve střední a východní Evropě [online]. 2006 [cit. 2012-06-27]. Dostupné z: <http://www.migraceonline.cz/e-knihovna/?x=1955112>

Migrace online - E-knihovna - Recenze knihy Transnacionální migrace: Proměny identit, hranic a vědění o nich. Migrace online - o migraci ve střední a východní Evropě [online]. 2008 [cit. 2012-06-27]. Dostupné z: <http://www.migraceonline.cz/e-knihovna/?x=2089604>

MŠMT ČR: Uznávání vzdělání, MŠMT ČR. MŠMT ČR [online]. Praha, 15.7.2011 [cit. 2012-06-18]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/mezinarodni-vztahy/uznavani-vzdelani>

Změny v oblasti vstupu a pobytu cizinců na území ČR od roku 2011 - Ministerstvo vnitra České republiky. Úvodní strana - Ministerstvo vnitra

České republiky [online]. 2011, 6.1.2011 [cit. 2012-05-13]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/zmeny-v-oblasti-vstupu-a-pobytu-cizincu-na-uzemi-cr-od-roku-2011.aspx?q=Y2hudW09Mg%3d%3d>

Vstup a pobyt cizinců na území České republiky - Životní situace - Portál veřejné správy. Cizinec - Portál veřejné správy [online]. 2012 [cit. 2012-05-27]. Dostupné z:

<http://portal.gov.cz/portal/cizinec/situace/10032/10033/9205.html#obsah>

Vzdělávání | ČSÚ. Český statistický úřad | ČSÚ [online]. 2011, 2012 [cit. 2012-05-13]. Dostupné z:

http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/kapitola/ciz_vzdelavani

IDNES.cz – zprávy, kterým můžete věřit: Slováků v Česku pracuje přes sto tisíc. Mají tu vyšší platy - iDNES.cz. IDNES.cz – zprávy, kterým můžete věřit [online]. 2011 [cit. 2012-06-16]. Dostupné z:

http://finance.idnes.cz/slovaku-v-cesku-pracuje-pres-sto-tisic-maji-tu-vyssi-platy-pam-/podnikani.aspx?c=A110531_1594427_podnikani_hru

Český statistický úřad | ČSÚ: Počet cizinců | ČSÚ [online]. 2010 [cit. 2012-06-15]. Dostupné z:

http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/kapitola/ciz_pocet_cizincu

Český statistický úřad | ČSÚ: Počet cizinců | ČSÚ [online]. 2010 [cit. 2012-06-15]. Dostupné z:

http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/kapitola/ciz_pocet_cizincu

Velvyslanectví České republiky ve Washingtonu. Češi v USA | Velvyslanectví České republiky ve Washingtonu [online]. 2012 [cit. 2012-06-14]. Dostupné z:

http://www.mzv.cz/washington/cz/kultura/krajane/cesi_v_usa/index.html

KOCOUREK, Jiří. Vzdělávání o interkulturním setkávání. In: Kulturní šok | Inkluzivní škola [online]. 2010 [cit. 2012-06-18]. Dostupné z:

http://www.inkluzivniskola.cz/sites/default/files/uploaded/vzdelavani_o_interkulturnim_setkavani.pdf

Inkluze.cz: Aktuality - Inkluze.cz [online]. 2010 [cit. 2012-06-24].

Dostupné z: <http://www.inkluzecz.cz/clanek-13/individualni-vzdelavaci-plan>

Uznávání vzdělání, MŠMT ČR. *MŠMT ČR* [online]. 2011 [cit. 2012-06-

27]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/mezinarodni-vztahy/uznavani-vzdelani>

Financování kurzů češtiny | Inkluzivní škola. *Úvodní stránka | Inkluzivní škola* [online]. 2012 [cit. 2012-06-28]. Dostupné z:

<http://www.inkluzivniskola.cz/organizace-integrace-cizincu/financovani-kurzu-cestiny>

Cizinci v ČR >> Antropoweb. MGR. GÜNTNER, Vladislav. *Antropoweb*

[online]. 2012 [cit. 2012-06-28]. Dostupné z:

<http://antropologie.zcu.cz/cizinci-v-cr>

Rejstřík škol. *MŠMT ČR* [online]. 2012 [cit. 2012-06-27]. Dostupné z:

<http://rejskol.msmt.cz/>

12 PŘÍLOHY

Příloha 1: Dotazník - řídící pracovník

1) Počet cizinců na škole

.....

2) Národnosti

.....

3) Podmínky přijetí ke studiu pro občany ČR

.....

.....

4) Podmínky přijetí ke studiu pro cizince

.....

.....

5) Myslíte si, že vaše škola aktivně přistupuje k přijímání cizinců ke studiu

ANO NE

6) Škola má:

a) individuální vzdělávací plány pro cizince

ANO NE

b) koncepci pro přijetí zahraničního studenta

ANO NE

c) vícejazyčné učební pomůcky

ANO NE

d) informační materiály pro rodiče cizinců? (informace o českém vzdělávacím systému, podrobnosti o studiu aj.)

ANO NE

e) výchovného poradce, který se zabývá problematikou cizinců

ANO NE

f) koordinátora nebo asistenta, kteří pomáhají cizincům na vaší škole a vytvářejí individuální plány

ANO NE

g) Jaké bariéry z vašeho pohledu musí cizinec, který je ke studiu přijat, podstupovat a překonávat?

.....

h) psychologa, který napomáhá dobrému klimatu ve škole

ANO NE

i) praktické programy a materiály při přijetí cizinců

ANO NE

j) volnočasové aktivity pro studenty? (kolektivní práce, cestování, kroužky aj.)

ANO NE

7) Účastní se vaší pedagogové seminářů, které jsou zaměřeny na problematiku cizinců (a jejich začleňování aj.)?

ANO NE

8) Realizovali jste na Vaší škole projekty, které byly zaměřeny na problematiku vzdělávání cizinců? Pokud ano, uveďte prosím příklad projektových aktivit

ANO NE

.....

.....

9) Spolupracujete s nějakou neziskovou organizací? Pokud ano, uveďte prosím s jakou a na jaké bázi spolupráce funguje?

ANO NE

.....
.....

10) Spolupracujete s jinou střední školou na tématech přístupu a programech vzdělávání cizinců?

ANO NE

11) Kde můžete čerpat informace týkající se problematiky cizinců?

.....
.....

12) Co je pro vás při začleňování cizinců do vyučování největší problém?

.....
.....
.....
.....

13) Jaké jsou potřeby vaší školy týkající se problematiky cizinců?

.....
.....

Příloha 2: Dotazník - cizinec

1. Jaké jsi národnosti?

.....

2. Z jakého jsi státu?

.....

3. Kolik je ti let?

.....

4. Jaký důvod vaši rodinu přivedl do České republiky?

.....

5. Jak dlouho žijete s rodinou v České republice?

.....

6. Máš české občanství?

ANO NE

7. Jaká je tvá rodná řeč?

.....

8. Jakými dalšími jazyky hovoříš?

.....

9. Mluvíš dobře českým jazykem?

ANO NE

10. Rozumíš dobře českému jazyku?

ANO NE

11. Studuješ český jazyk i ve volném čase?

ANO NE

12. Jak dlouho studuješ na této škole?

.....

13. Co jsi musel (a) podstoupit pro přijetí ke studiu na tuto školu?

.....

14. Kdo ti pomáhal s výběrem školy?

.....

15. Co bylo hlavním důvodem pro výběr této školy?

.....

16. Co ti dělalo největší problém, když jsi začal chodit na tuto školu?

.....

17. Líbí se ti ve škole?

ANO NE

18. Máš ve škole nějaké české kamarády?

ANO NE

19. Máš ve škole nějaké kamarády, kteří nejsou české národnosti?

ANO NE

.....

20. Trávíš svůj volný čas i s kamarády české národnosti?

ANO NE

21. Kdo ti pomáhá při studiu doma?

.....

22. Přístupují k tobě učitelé stejně jako ke všem ostatním studentům?

ANO NE

.....

23. Máš vytvořený individuální vzdělávací plán ke studiu nebo postupuješ stejně jako ostatní žáci ve třídě?

ANO NE

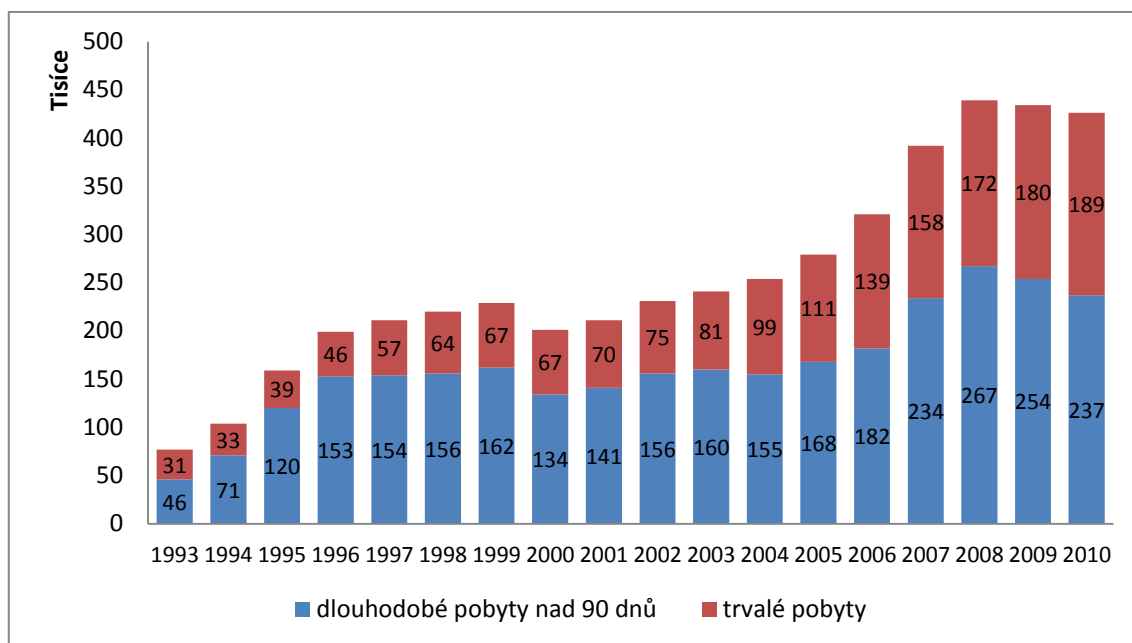
.....

24. Pociťuješ nějaké bariéry při studiu?

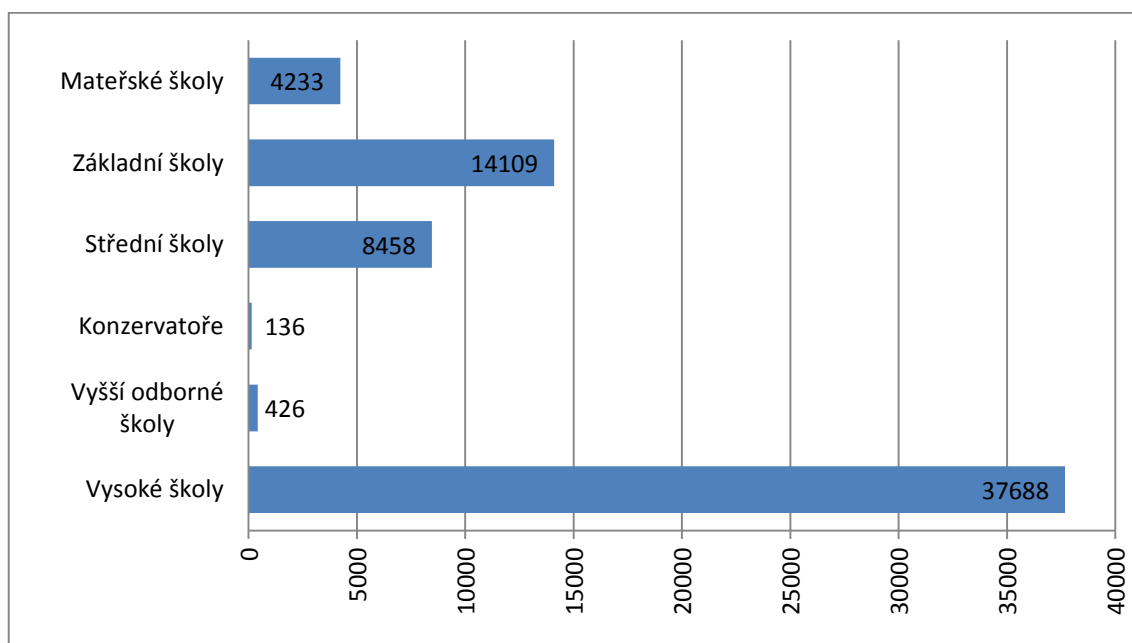
ANO NE

.....

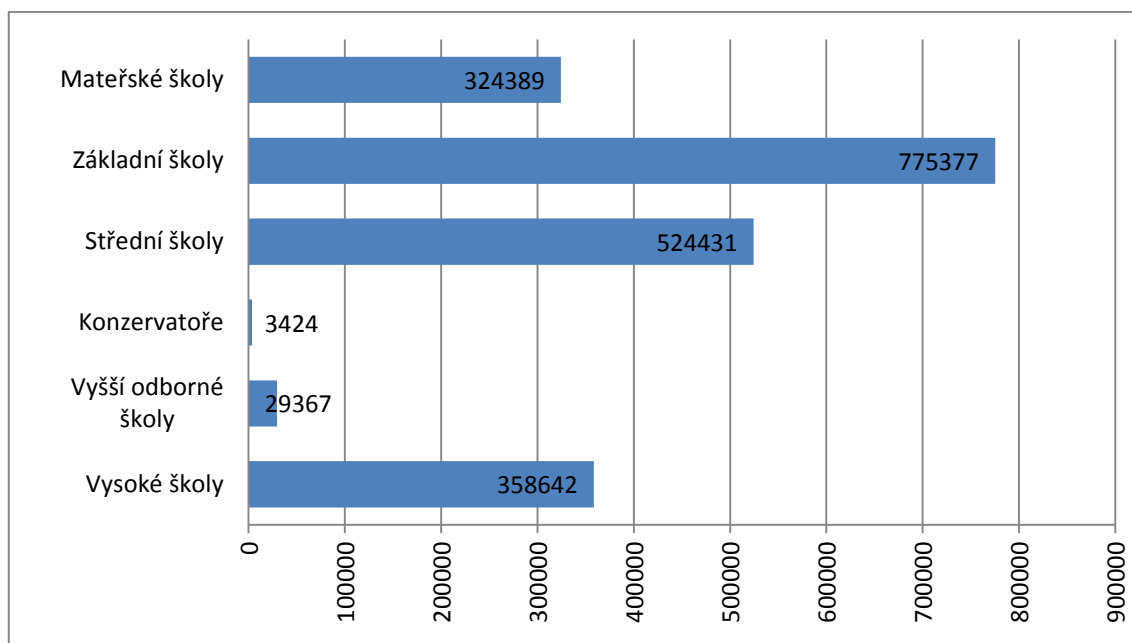
Příloha 3: Vývoj počtu cizinců s pobyty trvalými a dlouhodobými pobyty nad 90 dní v ČR 1993 - 2010 (31.12.) (Pramen: ŘS CP MV ČR)

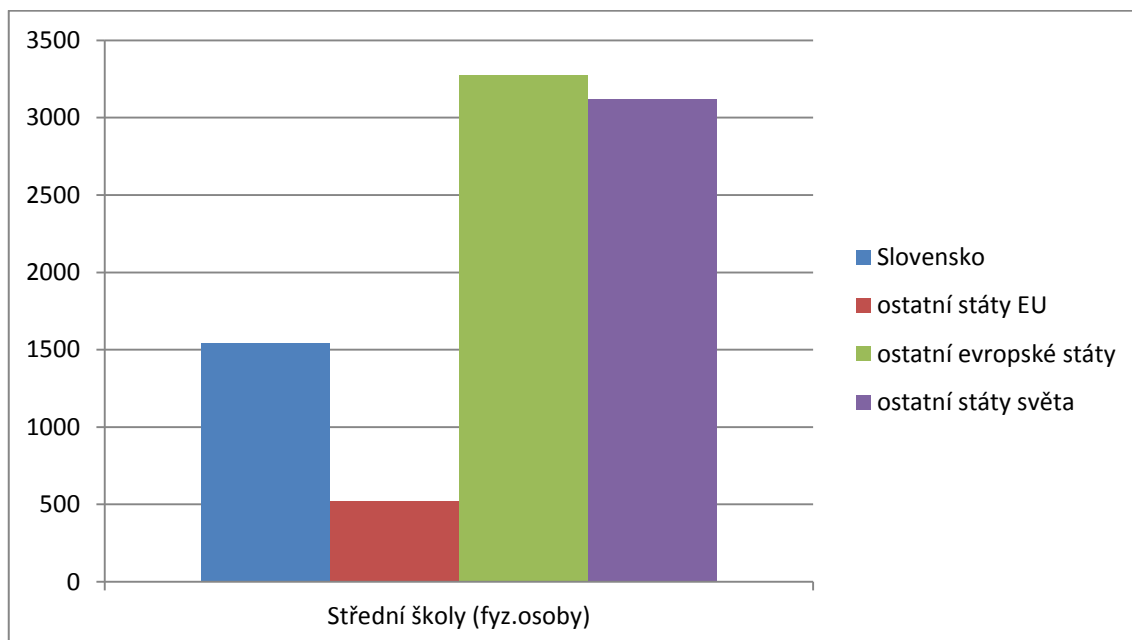
Příloha 4: Počty zahraničních studentů na různých typech škol - školní rok 2010/2011

Příloha 5: Počty českých studentů na různých typech škol - školní rok 2010/2011

Příloha 6: Počty žáků podle občanství - od školního roku 2010/2011 žáci SŠ ve fyzických osobách

Příloha 7: Cizinci podle státního občanství

Zdroj informací: Ředitelství služeb cizinecké policie Ministerstva vnitra ČR; bez osob s platným azylem

